

Sport binnen Europese gevangenissen. Een beschrijvend onderzoek naar de organisatie van sport.

Eindwerk voorgelegd voor het behalen van de graad van Master in de Agogische Wetenschappen door

Teughels Gitte

Academiejaar: 2013-2014

Promotor: Dr. Jikkemien Vertonghen

Copromotor: Prof. Dr. Marc Theeboom

Aantal woorden: 12.483

SAMENVATTING MASTERPROEF

Naam en voornaam: Teughels Gitte

Rolnr.: 106018

KLIN
AO
ONKU
AGOG

Titel van de Masterproef: Sport binnen Europese gevangenissen. Een beschrijvend onderzoek naar de organisatie van sport.

Promotor: Dr. Jikkemien Vertonghen

Copromotor: Prof. Dr. Marc Theeboom

Samenvatting: (300 woorden)

Het doel van deze studie is om de rol van sport in de gevangenissen van de landen die vertegenwoordigd zijn binnen de Raad van Europa te onderzoeken met betrekking tot de persoonlijke en sociale ontwikkeling van gedetineerden. Dit kwantitatief onderzoek trachtte een beter begrip te krijgen van de organisatie van sport binnen Europese gevangenissen. In totaal werden 135 bestuurders van gevangenisadministraties of leden van de Raad voor Penologische Samenwerking bevroegd, afkomstig uit 31 Europese landen. In het bijzonder werden de wetgeving op het gebied van sport in gevangenissen, beschikbare sportfaciliteiten, het aanwezige sportprogramma en het personeel en middelen onderzocht. Het onderzoek toont dat sport grotendeels wordt gezien als deel van het re-integratieplan bij gedetineerden en overwegend positieve invloeden op het gedrag van de gedetineerden zou hebben. Uit de resultaten blijkt dat de begeleiding van het sportaanbod van groot belang is en meestal gebeurt door een combinatie van penitentiair beambte, coach en/of gedetineerde. Naast sportieve doelstellingen worden ook niet-sportieve doelstellingen nagestreefd zoals een verbeterde gezondheid, een beter sociaal klimaat en verbeterde vaardigheden. Om de doelstellingen te bereiken blijkt gekwalificeerd personeel zeer belangrijk. Het onderzoek toont aan dat een goed sportprogramma in de gevangenis nood heeft aan goede sportvoorzieningen, goed sportmateriaal, een gemakkelijke toegang tot het aanbod en de opleiding van gekwalificeerd personeel. Hier blijkt een voortdurende noodzaak aan financiële middelen om tegemoet te komen aan dit optimale sportprogramma. Dit onderzoek vormt een goede basis voor vervolgonderzoek omdat het een uitgebreide en nauwkeurige beschrijving geeft van hoe sport georganiseerd wordt in Europese gevangenissen. Er zijn wel enkele aandachtspunten met betrekking tot de opmaak van de vragenlijst. Daarnaast biedt het bevoegde beleidsmakers een (in)zicht op de huidige stand van zaken met betrekking tot de organisatie van sport binnen Europese gevangenissen.

Voorwoord

De motivatie voor deze masterproef met als onderwerp 'sport in gevangenis' kwam er allereerst vanuit mijn interesse voor de meer kwetsbare doelgroepen in onze samenleving. Het leven in detentie ligt ver van mijn bed en ik had er dan ook geen ruime kennis over. Het leek mij interessant om mij hier verder in te verdiepen. Ten tweede heeft sport de laatste jaren meer aan belang gewonnen in mijn wekelijkse routine. Ik heb er enorm veel plezier aan en voel er mij beter en gezonder door. Het zorgt voor een doel en ontspanning tijdens de week. Ik wist niet dat sport dit gevoel kon opwekken en vroeg mij daardoor af of sport als middel evenzeer voordelen met zich mee brengt voor anderen, meer bepaald voor mensen in detentie. Ik was geïnteresseerd naar de beleving van sport door gedetineerden, naar welke uitkomsten sport heeft binnen de gevangenis muren en naar waar de sterktes en zwaktes ervan juist liggen.

Deze masterproef had een intens verloop waarbij ik veel steun en hulp gekregen heb uit verschillende hoeken. Daarom wil ik allereerst graag mijn promotor Jikkemien Vertonghen bedanken voor haar optimisme, goede begeleiding en de steeds waardevolle feedback doorheen dit proces, van de verwerking van de resultaten tot het laatste woord op papier krijgen in de literatuurstudie. Ik wil ook mijn vrienden bedanken die mij hierbij gesteund hebben en mij motiveerden om door te zetten wanneer ik dit nodig had. Tot slot wil ik mijn familie bedanken. Zij hebben mij doorheen dit jaar, maar ook tijdens mijn hele studieloopbaan, gemotiveerd en geholpen waar ik dit nodig had. Zij aarzelden niet om mijn literatuurstudie keer op keer na te lezen en feedback te geven. Al deze mensen hebben stuk voor stuk een betekenisvolle bijdrage geleverd aan dit eindresultaat.

Gitte Teughels

Leest

19 mei 2014

Inhoudsopgave

Samenvatting	I
Voorwoord	II
Tabellen.....	V
1. Literatuurstudie	1
1.1. Enkel cijfers	1
1.2. Gezondheidszorg, sport en beweging in Europese gevangenissen.....	2
1.3. Het profiel van een gedetineerde	3
1.4. Gedetineerden: een aangepaste aanpak	4
1.5. Rol van sport in gevangenissen.....	6
1.6. Voordelen van sport in gevangenissen	7
1.7. Nadelen van sport in gevangenissen.....	8
1.8. Randvoorwaarden en processen bij het organiseren van sportactiviteiten.....	9
1.9. Conclusie	10
1.10. Probleemstelling	11
2. Data en methode	13
2.1. Onderzoekseenheden	13
2.2. Materiaal	13
2.3. Analysemethode	14
3. Onderzoekresultaten	15
3.1. Algemene informatie	15
3.2. Doelstellingen.....	17
3.3. Organisatie van het aanbod.....	17
3.3.1. Welke sporten biedt men aan?	17
3.3.2. Hoe biedt men sporten aan?	20
3.3.3. Begeleiding.....	21
3.4. Effectiviteit van het sportaanbod.....	22
3.5. Evaluatie van het sportaanbod.....	24
3.6. Blik op de toekomst	24
4. Bespreking	26

4.1.	Conclusie	30
4.2.	Beperkingen van het onderzoek.....	30
4.3.	Aanbevelingen voor vervolgonderzoek.....	31
4.4.	Aanbevelingen voor beleid en praktijk	32
4.4.1.	Beleidsbepaling	32
4.4.2.	Beleidsimplementatie	32
4.4.3.	Evaluatie en kennisontwikkeling	33
5.	Referentielijst	34
6.	Bijlagen	40

Tabellen

Tabel 1: Grootte van de gevangenispopulatie.....	15
Tabel 2: Welke wetgeving/decreet is van toepassing binnen de gevangenis?	16
Tabel 3: Welke doelstellingen worden beoogd met het sportprogramma?	17
Tabel 4: Welke sportvoorzieningen zijn aanwezig in de gevangenis?	18
Tabel 5: Welke sporten worden aangeboden in de gevangenis?	19
Tabel 6: Welke andere sporten worden aangeboden in de gevangenis?	19
Tabel 7: Hoe wordt het sportaanbod aangeboden?	20
Tabel 8: Wie begeleidt het sportprogramma?	21
Tabel 9: Hoe beïnvloedt sport het gedrag van gedetineerden?	23
Tabel 10: Wat zijn prioriteiten met betrekking tot het sportaanbod naar de toekomst toe?	24
Tabel 11: Succesfactoren van een sportprogramma	25

1. Literatuurstudie

1.1. Enkel cijfers

Volgens Walmsley (2010) blijkt dat over de hele wereld meer dan 10,1 miljoen mensen (1,46% t.o.v. de gehele wereldbevolking) in penitentiaire instellingen verblijven, meestal in voorlopige hechtenis of als veroordeelde gedetineerden. Bijna de helft van deze personen verblijven in de Verenigde Staten (2,29 miljoen), Rusland (0,81 miljoen) of in China (1,65 miljoen) (Walmsley, 2010). In de vijf continenten groeit de gevangenispopulatie aan. Informatie uit voorgaande edities van de World Prison Population List toont aan dat gevangenispopulaties in 78% van de landen gestegen zijn. 71% van de landen in Afrika, 82% in landen in Amerika, 80% in landen in Azië, 74% in landen in Europa en 80% in landen in Oceanië (Walmsley, 2010).

Volgens statistieken van de Raad van Europa (Aebi & Delgrande, 2013) ervaren 34 van de 51 landen in Europa (66,7%) een hoge gevangenispopulatie (meer dan 0,1% van de algemene bevolking). In 2011 was er een lichte toename (99,1%) merkbaar van de concentratie gedetineerden in Europese gevangenissen (meer dan 100 gedetineerden per 100 beschikbare plaatsen). In 2009 bedroeg deze concentratie 96,6% en in 2010 97,5%. Het aantal Europese landen met meer dan 130 gedetineerden per 100 beschikbare plaatsen blijft sinds 2008 eerder stabiel. In 2008 was deze overbevolking er in zes landen, in 2009 in zeven landen, in 2010 in zes landen en in 2011 in vijf landen (Aebi & Delgrande, 2013). Vrouwelijke gedetineerden blijken algemeen bekeken tot de minderheid te behoren in de gevangenis (Van den Bergh, Gatherer, Fraser, & Møller, 2011; Gelsthorpe, & Malloch, 2004). In België bedraagt, volgens onderzoek door Belgische Federale Overheid (2013), de capaciteit van Belgische gevangenissen in 2013 9.255 plaatsen. Het aantal gedetineerden dat hier verblijft, loopt echter op tot 11.732 waarvan 11.270 mannen en 462 vrouwen. Er is dus duidelijk sprake van een overbevolking binnen onze Belgische gevangenissen. De cijfers die hierboven werden besproken, handelen over alle soorten gevangenissen heen. Er bestaan echter verschillende soorten gevangenissen. Zo wordt er in de Belgische gevangeniscontext, door de Federale Overheidsdienst (FOD) Justitie (2013), een onderscheid gemaakt tussen arresthuizen en strafhuizen.

Arresthuizen zijn gevangenissen voor diegenen die nog niet veroordeeld zijn en in voorlopige hechtenis zitten. Strafhuisen zijn de gevangenissen voor diegenen die veroordeeld zijn. In de praktijk echter, door de overbevolking in gevangenissen, verblijven in de meeste gevangenissen zowel veroordeelden als personen in voorlopige hechtenis (FOD Justitie, 2013). Hiernaast maakt FOD Justitie (2013) ook een opdeling in gesloten, halfopen en open gevangenissen. Gesloten gevangenissen zijn de 'klassieke' gevangenissen met alle noodzakelijke bewakingsmiddelen en veiligheidsvoorzieningen zoals een omheiningmuur, tralies en veiligheidsdetectie. Gedetineerden brengen hier het grootste deel van hun tijd in de cel door. In de halfopen gevangenissen kunnen gedetineerden overdag in werkplaatsen van de gevangenis of buiten de gevangenis terecht om te werken. 's Nachts zijn ze verplicht om in hun cel te blijven. Tot slot hanteren open gevangenissen

minder strenge veiligheidsmaatregelen. Gedetineerden die hier verblijven, aanvaarden vrijwillig een opvoedingsregime met een minimum aan dwangmiddelen (FOD Justitie, 2013).

De indeling van soorten gevangenis is verder ook afhankelijk van land tot land. In de Verenigde Staten spreekt men niet van gesloten, halfopen of open gevangenis. Daar spreekt men eerder van vier niveaus van beveiligde instellingen (Federal Bureau of Prisons, BOP, 2010; Palmer, 2010). Ten eerste zijn er minimaal beveiligde instellingen. Deze instellingen zijn voorzien van slaapzalen en hebben een zeer lage beveiliging (geen omheining van het domein). Ze zijn gericht op werk en grenzen vaak aan grotere instellingen waar de gedetineerden helpen waar ze nodig zijn. Ten tweede zijn er instellingen met lage beveiliging. Deze instellingen hebben een dubbele omheining, meestal een slaapzaal of cellen, strenge werk- en programmavereisten. De verhouding van het personeel tot de gedetineerden is hier strenger dan in de minimaal beveiligde instellingen. Ten derde hebben de medium beveiligde gevangenis een strengere beveiliging (omheining met elektronische detectiesystemen), een ruimere keuze uit werk- en behandelingsprogramma's, bestaat de huisvesting voornamelijk uit cellen en is de verhouding personeel en gedetineerden nog strenger dan op het vorige niveau. Ten vierde bestaan de hoog beveiligde gevangenis uit stevigere omheiningen of muren, cellen voor één of meerdere personen, de meest strenge verhouding tussen personeel en gedetineerden en worden de gedetineerden nauwlettend opgevolgd (BOP, 2010; Palmer, 2010; Sykes, 2007). De omstandigheden of infrastructuur binnen de gevangenis zelf, zoals overbevolking en het gebrek aan ruimte, kunnen, naast onder andere socio-economische achtergrond, vroegere ervaringen en stressvolle levensgebeurtenissen, ook rechtstreeks voor gezondheidsproblemen zorgen bij de gedetineerden (De Viggiani, 2007; Marshall, Simpson, & Stevens, 2000; García-Guerrero, & Marco, 2012). Daarom is het belangrijk om aandacht te hebben voor de activiteiten binnen de gevangenis die zorgen voor een beter welzijn en een betere gezondheid.

1.2. Gezondheidszorg, sport en beweging in Europese gevangenis

Onderzoek toont aan dat lichamelijke activiteit het algemeen welzijn onderhoudt en gezondheidsproblemen kan voorkomen (Buckaloo, Krug, & Nelson, 2009; Digennaro, 2010; Nichols, 2004; Meek & Lewis, 2012a; WHO, 2003; Rankinen & Bouchard, 2002).

Elger (2009) en Coyle (2009) tonen aan dat een gevangenisverblijf een belangrijke levensgebeurtenis is met sociale en psychologische gevolgen voor de persoon in kwestie. Gedetineerden komen vaak terecht in de gevangenis wanneer ze al bestaande gezondheidsproblemen ervaren (Coyle, 2009; Gehre & Vonck, 2012). Deze kunnen veroorzaakt zijn door verwaarlozing, misbruik of de levensstijl waarin de gedetineerden verkeerden voor hun detentie (Coyle, 2009). De invloed van detentie op het welzijn van de gedetineerden is echter een topic dat weinig behandeld is in wetenschappelijke studies (Crewe, 2009; Elger, 2009; Meek & Lewis, 2012b; Slob, Dirkzwager, & Nieuwbeerta, 2009). Meek, Champion en Klier (2012) en Meek en Lewis (2012b) stellen dat vrijwillige participatie aan sport een middel kan zijn om gezond leven

aan te moedigen en dat deze sportparticipatie zorgt voor actief leren dat aangepast is aan de voorkeuren van de gedetineerden.

Ondanks het feit dat gedetineerden het recht behouden om van goede lichamelijke en mentale gezondheid te genieten (Coyle, 2003; Coyle, 2009; Palmer, 2010), toont onderzoek aan dat gedetineerden weinig mogelijkheden hebben om regelmatig te sporten (Condon, Hek, & Harris, 2008; Coyle, 2003; Digennaro, 2010; Meek & Lewis, 2012b). Nochtans is een gevangenisstraf volgens Hayton (2007) een unieke kans om alle aspecten van gezondheidsbevordering, gezondheidsvoorlichting en preventie van ziekten aan bod te laten komen. Gevangenen hebben immers toegang tot achtergestelde groepen die anders moeilijk te bereiken zijn. Het is een ideale gelegenheid om ongelijkheid in gezondheidszorg aan te pakken door specifieke gezondheidsinterventies (Hayton, 2007; Gehre & Vonck, 2012). Meek en Lewis (2012a, 2013) en Meek, Champion en Klier (2012) stellen wel dat fysieke activiteit geen wondermiddel is dat onevenredige gezondheidsverschillen binnen de gevangenis kan oplossen. Het biedt wel een doeltreffende techniek om diegenen die moeilijk te motiveren zijn zich voor gezondheidsbevordering te laten engageren (Meek & Lewis, 2012a, 2013; Meek, Champion, & Klier, 2012; Janssens & Hermans, 2011). Mentale gezondheid blijft echter een uitdaging bij het aanbieden van fysieke activiteiten in gevangenen (Meek & Lewis, 2012b).

In Europese en Belgische gevangenen wordt er in gezondheidszorg voorzien door een medisch centrum en een psychosociale dienst in de gevangenis zelf (Aebi & Delgrande, 2013; Coyle, 2009). Verder is er binnen gevangenen ook mogelijkheid tot werken, opleiding en ontspanning (Aebi & Delgrande, 2013; Beyens, Devresse, & Gilbert, 2011; Meek & Lewis, 2012a; Nichols, 2004). In deze masterproef zal dieper ingegaan worden op de mogelijkheden tot ontspanning, meer bepaald de sportmogelijkheden binnen de gevangenis.

Vooraleer dieper ingegaan zal worden op de rol van sport binnen gevangenen, wordt eerst een profiel geschetst van de gedetineerden van vandaag om een beeld te krijgen van de kwetsbare situatie waarin zij verblijven en welke specifieke noden zij bijgevolg nodig hebben.

1.3. Het profiel van een gedetineerde

In sommige Europese landen loopt het aantal gedetineerden met een maatschappelijk kwetsbare achtergrond op tot 50% en meer. Hierbij is vooral bij de mannelijke leeftijdsgroep van 18 tot 30 jaar en de vrouwen een toename op te merken is (Gehre & Vonck, 2012; Coyle, 2009; Bailey, 2005). In België blijkt 95% van de gedetineerden man te zijn en vijf procent vrouw (Vogels, 2000). De meeste gedetineerden komen uit extreme armoede en verstoorde families (Coyle, 2009; Vogels, 2000) en zijn ook kwetsbaar op het vlak van opleiding, werken, huisvesting en sociale netwerken (Bailey, 2005; Coyle, 2009; Gehre & Vonck, 2012; Vogels, 2000). Dit maakt dat zij vaak een achterstand hebben van waaruit zij hun plaats in de samenleving trachten te hernemen (Gehre & Vonck, 2012). Gedetineerden zijn (tijdelijk) uitgesloten van de samenleving omwille van hun detentie. Daarom is het belangrijk om gedetineerden hulp en diensten aan te bieden om hun

rechten op opleiding, cultuur, gezondheidszorg, welzijn, werken en sport te behouden (Coyle, 2009; Gehre & Vonck, 2012; Enghien, 2010).

1.4. Gedetineerden: een aangepaste aanpak

In de algemene bevolking maakt men een onderscheid tussen verschillende doelgroepen om op deze manier het sportaanbod zoveel mogelijk op deze groepen af te stemmen. Ditzelfde kan men doen bij gedetineerden. Zo komen Beyens, Devresse en Gilbert (2011) tot een opdeling van ouderen, primairen¹, uit handen gegeven jongeren, beklaagden en veroordeelden, mannen en vrouwen, druggebruikers, zedendelinquenten, geïnterneerden met beperkte detentie en lange en korte straffen. Atabay (2009) spreekt over gedetineerden met mentale en andere beperkingen en ouderen. Het groeperen van bepaalde typen gedetineerden kan echter nadelig zijn wanneer het 'zwakheden' van groepen versterkt zoals wanneer bijvoorbeeld drugsverslaafde gedetineerden bij elkaar worden geplaatst. Er zijn ook voordelen verbonden aan dit groeperen van bepaalde categorieën. Atabay (2009) stelt bijvoorbeeld dat gedetineerden met een mentale beperking specifieke begeleiding nodig hebben en daarom best in een aparte afdeling geholpen worden. De algemene gevangenisomgeving zou hun bestaande problemen verscherpen.

Om dit te vermijden worden in gevangenissen verschillende soorten activiteiten georganiseerd om problemen van gedetineerden aan te pakken, hun re-integratie te bevorderen en herval te voorkomen. Zo hebben gedetineerden de kans om boeken te lenen in de gevangenisbibliotheek (Cramard, 2011; Lehmann & Locke, 2005), een opleiding te volgen (Elger, 2009; Klein, Tolbert, Bugarin, Cataldi, & Tauschek, 2004), gebruik te maken van multimedia (TV, radio, games, enz.) (Elger, 2009; Meek & Lewis, 2012; Palmer, 2010) en deel te nemen aan sociale en culturele activiteiten binnen de gevangenis (zoals een schildercursus, toneel, muzieklessen) (Elger, 2009; Meek & Lewis, 2012a). Weinig gedetineerden voelen zich echter aangetrokken tot deze activiteiten en daartoe bieden sportactiviteiten een oplossing. Janssens en Hermans (2011) wijzen op de behoefte die de laatste jaren groeide om sport binnen de strafinrichting breder te interpreteren. Zo werd er naast 'sport als doel' plaats gemaakt voor 'sport als middel' en het deelhebben aan sport (Hawley, Murphy, & Souto-Otero, 2013; Janssens & Hermans, 2011; Digennaro, 2010). Sommige inrichtingen hanteren dit al langer waardoor zij een voorbeeldrol vervullen voor anderen (Janssens & Hermans, 2011). De laagdrempeligheid van sport maakt dat sociale vaardigheden en competenties ontwikkeld kunnen worden in functie van deze sociale re-integratie (Janssens & Hermans, 2011; Vogels, 2009).

Om sport te kunnen gebruiken als een middel om extra sportieve doeleinden te bereiken, dient men echter o.a. in te zetten op gekwalificeerde begeleiders. Artikel 90 van de Basiswet betreffende het gevangeniswezen stelt dan ook dat een gedetineerde een persoon is met specifieke noden en hiervoor recht heeft op de diensten van gekwalificeerde zorgverleners (Justitie, 2005). Met

¹ Primairen : gedetineerden die voor de eerste keer in de gevangenis terecht komen (Beyens, Devresse, & Gilbert, 2011)

betrekking tot sport blijkt echter dat de gevangenissector onvoldoende deskundigheid heeft om een kwalitatief en toegankelijk sportaanbod te verwezenlijken in elke gevangenis. Gedetineerden moeten de kans krijgen om te bewegen door sport in de gevangenis (Gehre & Vonck, 2012). Zij moeten dus, zoals andere burgers, op een volwaardige manier gebruik kunnen maken van de sociale hulp- en dienstverlening (Enghien, 2010; Gehre & Vonck, 2012). Dit is niet zo evident aangezien zij niet naar een cursus of hulpverlener buiten de gevangensmuren kunnen gaan. Instanties voor hulp- en dienstverlening moeten zelf naar de gevangenis toe gaan om daar hun aanbod te organiseren (Enghien, 2010). Op deze manier blijft de gedetineerde het recht op een menswaardig leven en individuele ontplooiingskansen behouden (Vogels, 2009). Coyle (2009), Fraser (2007) en Gehre en Vonck (2012) wijzen hiervoor op het belang van een goed contact tussen diensten binnen én buiten de gevangenis. Op deze manier is er ook meer kans dat de behandeling van de gedetineerde na vrijlating kan worden verdergezet (Coyle, 2009; Fraser, 2007; Gehre & Vonck, 2012) en kan men profiteren van bredere behandelingsontwikkelingen, professionele inzichten en opleiding (Coyle, 2009).

Janssens en Hermans (2011) stellen dat er een spanningsveld merkbaar is tussen wat zou moeten gebeuren en wat er effectief gebeurt in de gevangenis. Zo zou er toenadering moeten gezocht worden tot de gedetineerde, hij/zij moet worden opgenomen in de kring van de samenleving en het contact moet hersteld worden. In werkelijkheid wordt de dader geïsoleerd, uit de samenleving weggehaald en opgeborgen achter dikke muren en stalen deuren (Janssens & Hermans, 2011). Volgens Janssens en Hermans (2011) is het gewenst om gedetineerden al tijdens hun detentie in contact te laten komen met hulp- en dienstverlening. Wanneer zij de gevangenis verlaten, zouden ze een rugzakje moeten meekrijgen, gevuld met onder andere nieuwe perspectieven, sociale vaardigheden, een diploma en fysieke fitheid (Janssens & Hermans, 2011). Zo raken ze vertrouwd met deze kennis, vaardigheden en houdingen die ze kunnen gebruiken om zich te re-integreren in de samenleving (Enghien, 2010, Daems, 2009, Janssens & Hermans, 2011).

Sinds 8 maart 2013 wordt de organisatie van de hulp- en dienstverlening aan gedetineerden in Vlaanderen geregeld met een decreet. Met dit decreet wil men het recht van alle gedetineerden en hun directe sociale omgeving op een integrale en kwaliteitsvolle hulp- en dienstverlening waarborgen. Deze hulp- en dienstverlening heeft als doelstelling dat gedetineerden zich kunnen ontplooiën in de samenleving (Vlaamse Overheid, 2013). Om een kwaliteitsvol hulp- en dienstverleningsaanbod te creëren, gaat de Vlaamse regering uit van de behoeften van de gedetineerden en hun directe sociale omgeving. Hulp- en dienstverleners uit verschillende sectoren werken samen door een intersectorale afstemming van het aanbod (Vlaamse Overheid, 2013). Op deze manier wordt het hulp- en dienstverleningsaanbod dat in de samenleving beschikbaar is nu ook voor zoveel mogelijk gedetineerden toegankelijk gemaakt (Enghien, 2010, Daems, 2009, Vogels, 2000). Europese normen benadrukken het belang van de bescherming van de fundamentele rechten van gevangenen en de uitwerking van een actief gevangenisregime (van Zyl Smit & Snacken, 2009). Deze normen wijzen op het belang van een ruim aanbod aan ontwikkelingsmogelijkheden dat aanwezig moet zijn om gedetineerden optimaal te laten re-integreren in de samenleving (United Nations Human Rights, 2012). Dit geldt ook voor het aanbod van sport waar elke gedetineerde recht op heeft: "alle vormen van lichamelijke activiteit die zich, al

dan niet via georganiseerde participatie, richten op het uitdrukken of verbeteren van de lichamelijke conditie en het geestelijk welzijn, het vormen van relaties of het behalen van resultaten in competities op alle niveaus" (in Coalter, 2011, p.45).

1.5. Rol van sport in gevangenissen

Volgens Janssens en Hermans (2011) en Coyle (2009) bestaat de zwaarst mogelijke straf voor de individuele burger in België erin dat hij van zijn vrijheid beroofd wordt. Er mag echter niet vergeten worden dat 99% van de gedetineerden terug in de samenleving terecht komt. Daarom is het belangrijk, met het oog op later, om hen voor te bereiden op een nieuw begin in de maatschappij en op het opbouwend samenleven met anderen (Coyle, 2009; Janssens & Hermans, 2011). Hun verblijf in de gevangenis zou hen moeten helpen om hun gezondheid, intellectueel en sociaal functioneren te behouden en te verbeteren (Coyle, 2009). Al de activiteiten die ze aangeboden krijgen, moeten zo worden georganiseerd dat ze bijdragen aan een sfeer waar gedetineerden niet slechter van worden maar waar zij net nieuwe bekwaamheden kunnen ontwikkelen die hen ook helpen na hun detentie (Coyle, 2009).

Volgens artikel 79 van de Basiswet betreffende het gevangeniswezen (Justitie, 2005) heeft elke gedetineerde in België recht op lichamelijke oefeningen en sport gedurende ten minste twee uren in de week binnen de gevangenis. Ook hebben de gedetineerden recht op een dagelijkse wandeling of een andere recreatieve activiteit van minstens één uur in de buitenlucht (Justitie, 2005). In het Verenigd Koninkrijk komt dit recht om minstens één uur in de buitenlucht door te brengen ook naar voren (Coyle, 2009; Gehre & Vonck, 2012; Meek, 2012). Volgens Coyle (2009) komt dit zowel hun lichamelijke als hun mentale gezondheid ten goede (Coyle, 2009). Meek en Lewis (2012b) en Gehre en Vonck (2012) tonen duidelijke verschillen aan met betrekking tot het niveau van sportparticipatie binnen de gevangenis. Dit niveau is afhankelijk van leeftijd en geslacht. Dit blijkt in het Verenigd Koninkrijk ook zo te zijn bij de sportparticipatie van de algemene bevolking (Meek & Lewis, 2012b). Gedetineerden kunnen van dit recht op sportparticipatie echter vaak geen gebruik maken wegens het gebrek aan sportmogelijkheden binnen de gevangenis (EPAS, 2013). Niet elke gevangenis kan aangepaste sportvoorzieningen en/of sportmateriaal aanbieden. Ook kan de onaangepaste infrastructuur van de gevangenis ervoor zorgen dat bepaalde sporten moeilijk of niet te organiseren zijn (EPAS, 2013).

Naast de rol die sport speelt voor de gedetineerden betekent sport in de gevangenis ook een belangrijke rol op het gevangenisniveau. Martos-García, Devís-Devís en Sparkes (2009) hebben het over de sociale controle die er bestaat in gevangenissen door sport. Lichamelijke activiteit leidt ertoe dat gedetineerden hun frustraties en energie kwijt kunnen, moe worden en zich bijgevolg minder kunnen inspannen om mogelijke problemen te veroorzaken. Anderzijds kan (fitness)sport leiden tot bezorgdheid bij de penitentiaire beambten. Sommige gedetineerden zouden fitness gebruiken om groot en slecht te worden, meer bepaald hun spieren gebruiken om te intimideren en te domineren (Martos-García, Devís-Devís, & Sparkes, 2009).

Het jaar 2014 wordt/is het Europees jaar van Sport in de gevangenis. Hiermee wil de Raad van Europa sporten in de gevangenis aanmoedigen. Dit is in strijd met de visie van vele mensen hieromtrent. Gevangenen worden volgens deze mensen nu al te goed behandeld. Maar gedetineerden komen vroeg of laat vrij en hen op deze vrijlating voorbereiden doe je niet door er niet naar om te kijken (Dusauchoit, 2013). Door 2014 uit te roepen tot Europees jaar van Sport in de gevangenis is duidelijk dat beleidsmakers zich er steeds meer bewust van zijn dat sport een belangrijke rol kan vervullen binnen een gevangeniscontext. Omwille van deze reden lijkt het interessant om in de wetenschappelijke literatuur de mogelijke uitkomsten van sportparticipatie binnen de gevangenis na te gaan.

1.6. Voordelen van sport in gevangenis

Uit Buckaloo, Krug en Nelson (2009), Digennaro (2010), Gehre en Vonck (2012) en Nichols (2004) blijkt dat sport tijdens detentie verschillende positieve doelstellingen nastreeft, zoals vermaak, sociale ontmoeting, gezondheid, ... De betekenis en de positieve effecten verbonden aan sport zijn meestal gerelateerd aan korte termijneffecten. De positieve impact van sport op lange termijn is minder duidelijk. Een Europees project 'Prisoners on the move'² wilde daarom nagaan hoe sport de kansen op sociale inclusie kan vergroten van gedetineerden die terugkeren naar de samenleving.

Sport is niet-talig maar universeel. Dit vergroot de toegankelijkheid voor heterogene groepen van gedetineerden en het is een interessant middel om programma's rond sociale inclusie op te zetten (Bailey, 2005; Gehre & Vonck, 2012; Coalter, 2011). Sport is iets waar gedetineerden sociale en andere (administratieve, organisatorische, ...) vaardigheden kunnen oefenen die nuttig zijn voor hun terugkeer naar de samenleving. Gedetineerden moeten een kans krijgen om te bewegen via sport (Gehre & Vonck, 2012).

Zoals eerder vermeld, wijzen verschillende onderzoeken (o.a. Meek & Lewis, 2013; Janssens & Hermans, 2011; Enghien, 2010) op het belang van sport binnen gevangenis als een manier waarop gevangenen zich kunnen voorbereiden op hun terugkeer naar de gemeenschap. Dienstrichtlijnen binnen gevangenis in Engeland stellen dat sportactiviteiten een gestructureerde aanpak kunnen bieden om gedetineerden aan te moedigen om hun overtrekend gedrag aan te pakken. Verder stellen deze richtlijnen dat sportactiviteiten een positieve invloed kunnen hebben op de houding en het gedrag van individuen en dat ze gevangenen in staat kunnen stellen beroepskwalificaties te verkrijgen (Meek & Lewis, 2013; Janssens & Hermans, 2011). Dit gebeurt aan de hand van gespecialiseerde en voorzichtig geplande educatieve en psychologische interventies (Meek & Lewis, 2012b, 2013). Sportactiviteiten kunnen zelfs aanmoedigen om doelbewust gebruik te maken van vrije tijd en aangeleerde vaardigheden na vrijlating (Meek & Lewis, 2013).

² Prisoners on the move" is een project dat in zes Europese landen naging wat de mogelijkheden en kansen waren van sport en beweging binnen de gevangenis (Gehre & Vonck, 2012).

Een onderzoek in Engeland en Wales toonde aan dat deelnemers aan sport binnen de gevangenis ook na hun vrijlating positieve gevolgen ervaren (Meek & Lewis, 2013). Dit onderzoek ging na wat de invloed is van rugby- en voetbalacademies in gevangeniscontext op de jonge mannen die eraan deelnamen. Deelnemers rapporteerden een verbeterde levenskwaliteit omdat ze iets hadden waarop ze zich konden concentreren. Verder zorgde sportparticipatie voor een afname van verveling en frustratie en bood een stimulans voor goed gedrag. Zowel de deelnemers als het gevangenispersoneel gaven aan dat de academies individueel goed gedrag en discipline aanmoedigen. Sociale barrières tussen verschillende groepen gedetineerden konden zo verbroken worden (Phillips, Ray, & Barnes, 2007; Kenyon & Rockwood, 2010; Meek & Lewis, 2013; Townsend, Moore, & Mahoney, 2002). Deelnemers aan deze academies kregen ook nieuwe inzichten in gebieden waarin ze studies of werk zouden willen aanvatten, wat hun kansen zou kunnen verhogen om succesvol tewerkgesteld te worden in de sport- en vrijetijdsindustrie (Meek & Lewis, 2013). Ze zouden hun sportvaardigheden niet enkel voor persoonlijke ontwikkeling gebruiken, maar ook in het voordeel van hun familie en omgeving. Dit ondersteunt de stelling dat sport sociale inclusie bevordert (Meek & Lewis, 2013). Zowel gedetineerden als gevangenispersoneel merkten tijdens en na de academies een verbetering bij de gedetineerden op met betrekking tot het gedrag, houding en denkstijlen. Ook een verbeterde communicatie was voor velen een belangrijk voordeel (Dubberley, Parry, & Baker, 2011; Meek & Lewis, 2013). Ze leerden meer empathisch, tolerant en teamgericht te zijn (Meek & Lewis, 2013; Ravizza & Matonak, 2011).

Sport wordt ook steeds meer gepromoot als een positief afleidings-, interventie- en re-integratiemiddel bij jonge overtreeders (Meek & Lewis, 2012a). Zo draagt sport bij tot het zich kunnen ontladen van agressie en zorgt tevens voor ontspanning (Beyens, Devresse, & Gilbert, 2011; Janssens & Hermans, 2011; Martos-García, Devís-Devís, & Sparkes, 2009; Meek & Lewis, 2013; Verdot, Champely, Clément, & Massarelli, 2010). Volgens Nichols (2004) is afleiding het makkelijkste mechanisme om delinquent gedrag tegen te gaan. Wanneer de gedetineerde participeert aan sport kan deze niet tegelijkertijd misdrijven plegen (Meek & Lewis, 2012a; Nichols, 2004). Het biedt structuur en een blijvende activiteit om naar uit te kijken (Nichols, 2004). Het mechanisme waarbij sportparticipatie op lange termijn leidt tot afname in criminaliteit is volgens verschillende auteurs gelijklopend met een toename van het gevoel van eigenwaarde, zelfbeheersing en sociale vaardigheden van gedetineerden (Gehre & Vonck, 2012; Martos-Garcia, Devis-Devis, & Sparkes, 2009). Sporten zorgt ervoor dat gedetineerden controle krijgen over hun eigen leven (Johnsen, 2001).

Naast de voordelen wordt sport ook bekritiseerd omdat diegenen die eraan deelnemen niet noodzakelijk voordelige sociale waarden ervaren. Het is dan ook noodzakelijk grondige aandacht te besteden aan de mogelijke negatieve invloeden van sport (Nichols, 2004).

1.7. Nadelen van sport in gevangnissen

Patriksson (1995, geciteerd in Coalter, 2007, p. 23) stelt: "Sport is, zoals de meeste activiteiten, niet a priori goed of slecht, maar kan zowel een positief als een negatief effect hebben. Vragen als

'aan welke voorwaarden moet sport beantwoorden om een gunstig effect te sorteren?' moeten we ons vaker stellen". Cameron en MacDougall (2000) en Meek en Lewis (2012b) stellen dat sportparticipatie niet automatisch tot positieve uitkomsten leidt en in sommige gevallen zelfs een schadelijke invloed kan hebben. Wanneer sport niet zorgvuldig aangeboden wordt, kan het schadelijk zijn voor de gezondheid en het psychologisch welzijn van de gedetineerde (Meek & Lewis, 2012b; Huys, 2004). Meek & Lewis (2012b) stellen dat afwijkend gedrag, als gevolg van een overdreven inzet in sport, vaker voorkomt bij mannen met een laag zelfbeeld. De overdreven inzet in sport wordt gekenmerkt door toewijding, het stellen van doelen, het trotseren van tegenslagen en het maken van opofferingen. Zulke focus benadrukt voornamelijk positieve normen maar kan ook leiden tot afwijkend gedrag zoals drank- en middelenmisbruik (Meek & Lewis, 2012b).

Waar Gehre en Vonck (2012) aangeven dat sport sociaal kapitaal lijkt te bevorderen, stellen sommige onderzoekers (o.a. Theeboom, Schailée, & Nols, 2011) dit in vraag. Zij vragen zich af of actieve sportparticipatie sociaal kapitaal bevordert of dat mensen die reeds geneigd zijn om sociale contacten op te bouwen net gemakkelijker hun weg vinden naar de sport.

Het feit dat uit wetenschappelijk onderzoek is gebleken dat sport naast positieve ook negatieve uitkomsten met zich kan meebrengen, toont aan dat bewijs van de effectiviteit van sportprogramma's in de bestrijding van overtredingen verre van eenduidig blijkt te zijn (Cameron & MacDougall, 2000; Meek & Lewis, 2012b; Nichols, 2004). Omwille van deze reden is het naast het meten van uitkomsten of effecten, eerder relevant om meer inzicht te verwerven in de mechanismen die verantwoordelijk zijn voor deze uitkomsten.

1.8. Randvoorwaarden en processen bij het organiseren van sportactiviteiten

De onderliggende processen van effecten gerelateerd aan sport (zoals re-integratieprocessen van gedetineerden) werden tot nu toe weinig onderzocht (Bailey, 2005; Meek & Lewis, 2013; Theeboom, Schailée, & Nols, 2011; Coalter, 2011). In Coalter (2007) en Haudenhuyse, Theeboom en Nols (2012) gaat het over de groeiende literatuur met betrekking tot sport die stelt dat sportactiviteiten meer opgevat moeten worden in termen van input³, een doorgang⁴, output⁵ en uitkomsten⁶. Er wordt gesteld dat deze conceptualisering een bijdrage kan leveren tot betere en effectievere sportgerelateerde acties voor onder andere kwetsbare doelgroepen (Coalter, 2007; Haudenhuyse, Theeboom, & Nols, 2012). Volgens Theeboom, Schailée en Nols (2011) en Coalter (2007) zou men meer inzicht krijgen in de onderliggende processen van sportactiviteiten als men

³ de menselijke, sociale, lichamelijke, culturele, politieke en economische bronnen die gebruikt worden (Coalter, 2007; Haudenhuyse, Theeboom, & Nols, 2012)

⁴ wat er gebeurt en hoe er wordt omgegaan met deze bronnen (Coalter, 2007; Haudenhuyse, Theeboom, & Nols, 2012)

⁵ wat er met die bronnen bereikt wordt (Coalter, 2007; Haudenhuyse, Theeboom, & Nols, 2012)

⁶ welke concrete gevolgen deze prestaties met zich mee brengen (Coalter, 2007; Haudenhuyse, Theeboom, & Nols, 2012)

meer aandacht geeft aan de structurele elementen en processen van management en begeleiding binnen de sportcontext.

Patrikkson (in Coalter, 2007) heeft het over de nood aan aandacht voor de (toereikende) voorwaarden waaraan sport moet voldoen om een gunstig effect te hebben. Bailey (2006) vult aan dat sportactiviteiten een positieve invloed kunnen hebben de professionals, die instaan voor deze activiteiten, zich bewust zijn van de risicofactoren, sociale omstandigheden en de materiële realiteit van de deelnemers (Bailey, 2006). Deelname aan sport is een noodzakelijke, maar geen toereikende voorwaarde om gunstige resultaten te bereiken (Coalter, 2007; Digennaro, 2010). Sportparticipatie is noodzakelijk om positieve resultaten te boeken terwijl voldoende voorwaarden eerder verwijzen naar de aard van de processen die uiteindelijk leiden tot het bereiken van de positieve resultaten (Coalter, 2008; Digennaro, 2010). Inzicht in de effecten van sport(processen) op de verschillende soorten gedetineerden ontbreekt echter (Coalter, 2007). Hieruit blijkt dat er bijkomend onderzoek nodig is betreffende de processen die instaan voor de uitkomsten van sportactiviteiten (in gevangenis). Meer inzicht in o.a. de beschikbare sportfaciliteiten en/of sportapparatuur, de sportdisciplines, sportbegeleiding, alsook meer inzicht in de verschillende doelgroepen binnen een gevangeniscontext en de specifieke karakteristieken van deze doelgroepen, zou kunnen bijdragen aan het optimaal organiseren van sport binnen gevangenis om op deze manier te werken aan de re-integratie van gedetineerden.

1.9. Conclusie

Niet veel mensen weten wat het dagelijks lot van de gedetineerde medeburger is die een hele tijd van zijn of haar leven in de gevangenis doorbrengt (Huys, 2004). Diegenen die zich hier wel over uitspreken, komen vaak niet verder dan het idee dat in de gevangenis het leven grotendeels ophoudt. De media en publieke opinie hebben het vaak over ontsnappingen, ontevredenheid bij het gevangenispersoneel en de grootse gebeurtenissen in de rechtszaal die in de media getoond worden. De mening dat een gevangenis de werkelijke leefwereld is van mensen die er gedwongen verblijven en van mensen die er werken om hun brood te verdienen wordt veel minder gehoord (Huys, 2004; Meek & Lewis, 2012b). Er worden veel inspanningen geleverd om de detentieperiode menselijk, zinvol en veilig door te brengen met het oog op een geslaagde reclassering, sociale re-integratie en persoonlijke en maatschappelijke ontplooiing (Beyens, Devresse, & Gilbert, 2011; Enghien, 2010; Gehre & Vonck, 2012; Huys, 2004; Meek & Lewis, 2012a; Gehre & Vonck, 2012).

Zoals uit voorgaande literatuurstudie is gebleken, tracht men gunstige uitkomsten voor gedetineerden te bereiken zoals sociale inclusie en een optimale re-integratie. Daarnaast wil men nadelige uitkomsten, namelijk recidive, vermijden. Om deze doelstellingen te bereiken gaat men sport inzetten als middel in gevangenis. Echter, de literatuur met betrekking tot de uitkomsten van sport is enerzijds niet eenduidig en anderzijds is deze ook schaars. Bijkomend wijzen verschillende auteurs (o.a. Theeboom, Schailée, & Nols, 2011) op het belang van onderzoek naar de onderliggende factoren, de randvoorwaarden van hoe sport voordelen voortbrengt in gevangenis en wat de invloed daarvan is op de re-integratie van gedetineerden. Hierover is ook

slechts weinig onderzoek voorhanden. Verder blijkt er ook een leemte te zijn met betrekking tot hoe sport overtredend gedrag kan aanpakken en de impact van sport op de re-integratie van gedetineerden. Dit gebrek aan informatie over sport bij gedetineerden vraagt om meer diepgaand onderzoek.

1.10. Probleemstelling

“Sport behoort tot het erfgoed van elke mens en de afwezigheid ervan kan door niets worden gecompenseerd” (Pierre de Coubertin in Janssens en Hermans, 2011, p. 126). Dit citaat wijst duidelijk op het grote belang dat sport heeft voor alle mensen en dat sport iets is wat iedereen nodig heeft, zeker deze mensen die in fysieke opsluiting leven.

Ondanks wereldwijde consensus dat sport belangrijk is om mensen af te leiden van crimineel gedrag (o.a. Coalter, 2007; Janssens & Hermans, 2011; Meek & Lewis, 2013; Nichols, 2004), zijn de mogelijke voordelen van sport in gevangenisinstellingen slechts recent onderwerp van academisch onderzoek (Meek & Lewis, 2013). Er is nog maar weinig aandacht besteed aan hoe sport gebruikt kan worden om overtredend gedrag te situeren en recidive te verminderen (Meek & Lewis, 2012a, 2013; Slob, Dirkzwager, & Nieuwbeerta, 2009). Verschillende auteurs (o.a. Enghien, 2010; Janssens & Hermans, 2011; Lewis & Meek, 2012b, 2013; Meek, Champion & Klier, 2012) tonen positieve resultaten van sportparticipatie binnen de gevangeniscontext aan. Anderen komen tot negatieve uitkomsten van deelname aan sport (o.a. Meek & Lewis, 2012b; Coalter, 2007; Cameron & MacDougall, 2002). Er is weinig onderzoek verricht naar het omliggende kader, naar welke factoren noodzakelijk zijn opdat het sportaanbod binnen de gevangenis de gewenste uitkomsten bereikt. Meer bepaald wil dit zeggen dat er weinig geweten is over de onderliggende processen van hoe sport voordelen voortbrengt in gevangenis en wat de impact ervan is op de re-integratie van gedetineerden (Coalter, 2007; Meek & Lewis, 2013).

Volgens Theeboom, Schaillée en Nols (2011) zou men in deze onderliggende processen meer inzicht krijgen als meer aandacht zou worden gegeven aan de structurele elementen en processen van management en begeleiding binnen de sportcontext. Patriksson (1995, in Coalter, 2007) heeft het over de nood aan aandacht voor de (toereikende) voorwaarden waaraan sport moet voldoen om een gunstig effect te hebben. Deze voorwaarden kunnen onderverdeeld worden in noodzakelijke en voldoende voorwaarden. Zo is het deelnemen aan sport een noodzakelijke voorwaarde om gunstige resultaten te bekomen (Coalter, 2007; Digennaro, 2010). Voldoende voorwaarden verwijzen op hun beurt naar de aard van processen en de organisatorische- en programmaonderdelen die leiden tot het bereiken van gewenste resultaten (Coalter, 2007). Met betrekking tot deze laatste is er volgens Coalter (2007) een gebrek aan informatie over de processen, mechanismen en ervaringen die samengaan met sportparticipatie. Dit zorgt voor onvoldoende inzicht in de effecten die voortkomen uit sporten en sportprocessen voor een bepaalde groep deelnemers in bepaalde omstandigheden (Coalter, 2007). Dit gebrek aan informatie over sport bij gedetineerden vraagt naar meer diepgaand onderzoek om een antwoord te bieden op de vraag ‘welke sport en sportprogramma’s het best aansluiten bij de belangen van

gedetineerden en de omgeving'. Er zou een meer normatieve benadering moeten bekomen worden van wat sport zou moeten bereiken in gevangenissen (Bailey, 2005; Gehre & Vonck, 2012; Scheerder, Vandermeerschen, Tuyckom, Hoekman, Breedveld, & Vos, 2011).

Deze masterproef onderzoekt hoe sport momenteel georganiseerd wordt binnen de gevangenissen van de landen die vertegenwoordigd zijn binnen de Raad van Europa. Een eerste doel is om meer inzicht te krijgen in de organisatie van sport in gevangenissen die aangesloten zijn bij de Europese Raad. Een tweede doelstelling is meer inzicht krijgen in de rol die sport speelt in deze gevangenissen en tot slot wil dit onderzoek, aan de hand van de analyses aanbevelingen formuleren met betrekking tot de randvoorwaarden van sport in Europese gevangenissen. Dit met het oog op succesvolle sociale re-integratie van de gedetineerden in Vlaanderen en België. De onderzoeksvraag die hieruit volgt is: "Op welke manier worden sportprogramma's binnen Europese gevangenissen georganiseerd opdat er optimale resultaten verkregen worden voor de persoonlijke en sociale ontwikkeling van de gedetineerden?" Meer bepaald werden de wetgeving betreffende sport in gevangenissen, de beschikbare sportvoorzieningen, het aanwezige sportprogramma en het personeel en middelen onderzocht. Deelvragen zijn: "zijn er verschillen tussen gevangenissen afhankelijk van hun locatie in Europa?", "verschillen gevangenissen met verschillende groottes in hun sportorganisatie?", "is er een verschil tussen gevangenissen met een budget en gevangenissen zonder een budget?" en "zijn er verschillen tussen gevangenissen afhankelijk van het moment dat zij met een sportprogramma gestart zijn?". Met dit onderzoek kunnen Europese gevangenissen inspiratie opdoen met betrekking tot sport in detentie. Deze inleiding gaat verder met enkele cijfers in het gevangeniswezen en dan wordt steeds verder toegewerkt naar sport in gevangenissen en de voor-en nadelen ervan.

2. Data en methode

2.1. Onderzoekseenheden

Deze masterproef onderzoekt de huidige structuur en organisatie van sport in de gevangenissen van de landen die vertegenwoordigd zijn binnen de Raad van Europa. De onderzoekspopulatie van dit onderzoek bestaat uit de bestuursleden van de gevangenisadministratie en reclassering en de leden van de Raad voor Penologische Samenwerking. Zij kregen een online vragenlijst via e-mail toegestuurd. In totaal namen 31 landen en 135 respondenten deel aan het onderzoek. Deze respondenten waren afkomstig uit verschillende delen van Europa. Drieënveertig respondenten (31,85%) waren afkomstig uit Zuidoost-Europa, 29 respondenten (21,48%) uit West-Europa, 24 (17,78%) uit Noord-Europa, 22 (16,30%) uit Zuid-Europa en tot slot waren 17 respondenten (12,59%) afkomstig uit Centraal-Europa. Dit onderzoek bereikte geen personen uit Oost-Europa. De respondenten vervullen ook verschillende functies zoals gevangenisfunctionaris, sportcoach, diensthoofd en directeur.

2.2. Materiaal

Om meer inzicht te krijgen in de organisatie van de gevangenissen werd een vragenlijst opgesteld die peilde naar verschillende onderdelen van Europese gevangenissen. Deze vragenlijst werd ontworpen en verzonden door EPAS ⁷(Enlarged Partial Agreement on Sport). De online vragenlijst werd per e-mail verzonden naar alle bestuursleden van de gevangenisadministratie en reclassering en de leden van de Raad voor Penologische Samenwerking in Europa. De doelgroep was op deze manier gemakkelijk en goedkoop te bereiken. De vragenlijst bestond uit 40 vragen, opgedeeld in 8 thema's:

- Algemene informatie
- Wetgeving
- Sportvoorzieningen
- Sportaanbod
- Doelstellingen/resultaten
- Personeel/begeleiding
- Evaluatie
- Toekomst

⁷ EPAS (<http://www.coe.int/>) is gericht op sportbevordering en het benadrukken van haar positieve waarden, het vaststellen van internationale normen en het ontwikkelen van een kader voor een Europees platform voor intergouvernementele samenwerking omtrent sport. Op hetzelfde moment wil EPAS de openbare autoriteiten van de lidstaten van de EPAS, sportfederaties en NGO's helpen om sport te promoten en sport gezonder, eerlijker en beter geregeld maken.

De vragenlijst bestond uit zowel gesloten als open vragen. Gesloten vragen konden beantwoord worden met 'ja' en 'nee' of aan de hand van meerkeuze antwoorden en Likertschalen (bv. helemaal akkoord – akkoord – neutraal – niet akkoord – helemaal niet akkoord – weet niet). Open vragen lieten toe relevante aanvullingen te doen op de eerder gestelde vragen, alsook eventuele opmerkingen te delen.

2.3. Analysemethode

EPAS heeft de e-mail opgesteld met de weblink van de vragenlijst en heeft deze verstuurd naar de doelgroep. Dit bericht werd aan alle bestuursleden van de gevangenisadministratie en reclassering en elk lid van de Raad voor Penologische Samenwerking in Europa bezorgd met de vraag om de vragenlijst te verspreiden onder de relevante gevangenisadministraties werkzaam in hun regio. Het e-mailbericht startte met een inleiding die meer uitleg verschaftte over het doel, belang en deadlines van het onderzoek.

Wanneer de deadline voor het afronden van de vragenlijst naderde, beslisten we om dit moment uit te stellen om op deze manier meer data te kunnen ontvangen. Hiervoor werd een extra e-mail opgesteld (zie bijlage). Na dit uitstel verkregen we acht extra antwoorden. Eens alle data verzameld waren, gebeurde er een data-cleaning in Excel 2010. Daar werden de antwoordmogelijkheden gecodeerd zodat deze later ook in SPSS 20.0 (Statistical Package for the Social Sciences) gebruikt konden worden voor een meer verregaande data-analyse. Antwoordmogelijkheden 'ja' en 'nee' werden dan bijvoorbeeld gecodeerd in de codes 1 en 2. Vervolgens werden er draaitabellen gemaakt om een eerste indruk te krijgen van de data. De data werden allereerst gesorteerd per land en daar viel op dat er dubbele data bestonden. Er waren personen die de vragenlijst verschillende keren hadden ingevuld. Dan was het de opdracht om na te gaan of deze personen de vragenlijst meermaals hadden ingevuld voor eenzelfde gevangenis of dat zij de vragenlijst hadden vervolledigd voor meerdere gevangenissen. In het eerste geval moest er dus slechts één antwoordbestand van deze persoon bekomen worden. De data die een persoon voor verschillende gevangenissen had ingevuld, werden behouden. Om deze data te optimaliseren, werd een extra e-mail opgesteld met een nieuwe deadline. Na de analyse in Excel werd het databestand geëxporteerd naar SPSS. De onafhankelijke variabelen zijn: 'de ligging van de gevangenis in Europa', 'de grootte van de gevangenis', 'het hebben van een budget specifiek voor sport', 'de start van een betekenisvol sportprogramma in de gevangenis'. De afhankelijke variabelen waren hier relevante vragen uit de vragenlijst. Met deze variabelen werden, indien relevant, enkele niet-parametrische toetsen doorgevoerd. Deze toetsen waren de Chi-kwadraattoets⁸, de Kruskal-Wallistoets⁹ en de Mann-Whitneytoets¹⁰ (wanneer er sprake is van zowel nominale als ordinale variabelen). De significante verbanden en verschillen werden in het resultaatengedeelte gevisualiseerd en geïnterpreteerd.

⁸ Om een statistisch significant verband na te gaan tussen twee categorale variabelen (De Vocht, 2011)

⁹ Bij meer dan twee steekproeven (groepen) (De Vocht, 2011)

¹⁰ Tussen twee steekproeven (groepen) (De Vocht, 2011)

3. Onderzoeksresultaten

In wat volgt zal achtereenvolgens besproken worden: algemene informatie over Europese gevangenissen, de doelgroep van het sportaanbod, welke doelstellingen men hanteert met betrekking tot sport en hoe men sport organiseert in de gevangenis. Tot slot wordt ingegaan op wat gevangenissen effectief bereiken en wordt er een algemene evaluatie weergegeven met een blik naar de toekomst.

3.1. Algemene informatie

Wat de grootte van de gevangenis betreft geeft bijna de helft van de respondenten aan dat hun gevangenis minder dan 300 gedetineerden telt (44,7%) en 28,0% van de respondenten geeft aan dat het aantal gedetineerden in hun gevangenis meer dan 800 gedetineerden bedraagt (zie tabel 1). Deze groottes werden gereduceerd tot drie categorieën. Deze verdeling bestaat uit (1) minder dan 200 gedetineerden (31,1%), (2) tussen 200 en 799 gedetineerden (40,9%) en (3) meer dan 800 gedetineerden.

Tabel 1
Grootte van de gevangenispopulatie

	Percentage
Minder dan 100	10,61
100-199	20,45
200-299	13,64
300-399	4,55
400-499	8,33
500-599	5,30
600-699	6,06
700-799	3,03
Meer dan 800	28,03
Totaal	100,00

Van de gehele gevangenispopulatie blijkt het aantal vrouwen over het algemeen laag te zijn. Meer bepaald geeft de helft van de respondenten (50,8%) aan dat dit aantal in hun gevangenis tussen 0 en 0,9% ligt en 7% van de respondenten stelt dat het aantal vrouwelijke gedetineerden 25% of meer bedraagt. Wat betreft het aanvangen van een sportprogramma in de gevangenis: hier startte volgens 35% van de respondenten hun gevangenis hiermee tussen 2000 en 2009. Er is hier een significant verband met de locatie van de gevangenis ($\chi^2=38,31$; $df=16$; $p=,001$). Meer bepaald begon 56% van de gevangenissen in Centraal-Europa voor 1980 met een sportprogramma terwijl

55% van de gevangenen in Zuid-Europa, 39% van de gevangenen in Noord-Europa, 35% van de gevangenen in Zuidoost-Europa en tot slot 30% van de gevangenen in West-Europa tussen 2000 en 2009 startte met een sportprogramma in hun gevangenis.

Om sport te organiseren heeft men middelen nodig. Hierbij geeft de meerderheid van de respondenten aan dat hun gevangenis geen specifiek budget heeft voor sport (77,3%). Wanneer zij dit wel hebben (22,7%), bedraagt dit in 32,1% van de gevallen tussen 5.000 en 14.999 euro alsook volgens 32,1% van de respondenten meer dan 15.000 euro. Hier is een significant verband tussen het hebben van een specifiek sportbudget en de locatie van de gevangenis in Europa ($\chi^2=32,01$; $df=4$; $p=,001$). De helft van de respondenten in West-Europa (52%) en Centraal-Europa (50%) geeft aan een budget voor sport te hebben in hun gevangenis. Daarnaast blijkt 21% van de respondenten uit Noord-Europa een budget te hebben alsook 5% van de respondenten uit Zuid-Europa en Zuidoost-Europa.

Met betrekking tot sport en detentie is er volgens 64,4% van de respondenten een nationale wet of decreet van toepassing in hun gevangenis. Daarnaast stelt 11,9% van de respondenten dat er in hun gevangenis een Huishoudelijk reglement Justitiële Inrichtingen geldt en 7,4% van de respondenten geeft aan dat er bij hun geen wet of decreet van toepassing is betreffende sport (zie tabel 2).

Tabel 2
Welke wetgeving/decreet is van toepassing binnen de gevangenis?

Soort regelgeving	Percentage
Nationale wet	44,44
Nationale wet + decreet	11,85
Nationale wet + Huishoudelijk reglement Justitiële Inrichtingen	8,15
Geen wetten of decreten	7,41
Huishoudelijk reglement Justitiële Inrichtingen	3,70
Decreten	0,74
Europese gevangeniswet + nationale wet	0,74
Richtlijnen	0,74
Niet duidelijk	11,11
Geen antwoord	11,11
Totaal	100,00

3.2. Doelstellingen

Met sport worden heel wat doelstellingen vooropgesteld en er zijn vooral hoge percentages merkbaar met betrekking tot niet-sportgerelateerde doelstellingen. Deze doelstellingen richten zich vooral op de gezondheid en het welzijn van de gedetineerden met het oog op het bevorderen van hun kansen op re-integratie (zie tabel 3). Vijf respondenten geven wel aan dat zij geen controle hebben over het bereiken van re-integratie en de sociaal- en gezondheid gerelateerde voordelen.

Tabel 3
Welke doelstellingen worden beoogd met het sportprogramma?

Doelstelling	Percentage
Gezondheid van de gedetineerden	88,15
Aanbieden vrije tijd	82,22
Sociale vaardigheden verbeteren	71,85
Drug/alcoholverslaving voorkomen	45,19
Andere	8,89

De manier waarop de doelstellingen bereikt worden blijkt bij de meeste respondenten te gebeuren door het gebruik van gekwalificeerd personeel (67,4%). Verder stelt de helft van de respondenten dat men de doelstellingen bereikt door samen te werken met sportverenigingen van buiten de gevangenis (53,3%), 43,0% geeft samenwerking met lokale gemeenten aan en 30,4% wijst op de nood aan externe financiering om de doelstellingen te bereiken.

3.3. Organisatie van het aanbod

3.3.1. Welke sporten biedt men aan?

Wat betreft het sportaanbod geeft de meerderheid van de respondenten aan een voorziening voor voetbal te hebben in hun gevangenis (70,4%). Daarnaast blijkt 64,4% over een sporthal te beschikken en 57,8% van de respondenten stelt dat zij basketbal en fitness aanbieden in hun gevangenis (zie tabel 4). Hier is een significant verband merkbaar tussen de start van een betekenisvol sportprogramma en het hebben van fitnessvoorzieningen ($\chi^2=13,19$; $df=4$; $p=,010$). De meerderheid van de respondenten (71%) met een sportprogramma voor 1980 heeft een fitness in de gevangenis terwijl 36,8% van de gevangenis met een sportprogramma sinds 2010 een fitness heeft. Bijna de helft van de respondenten (45,9%) geeft aan dat er andere sportvoorzieningen aanwezig zijn in hun gevangenis waaronder volleybal (25,8%), tafeltennis (24,2%) en tennis (10,8%).

Tabel 4
*Welke sportvoorzieningen zijn aanwezig
in de gevangenis?*

Sportvoorziening	Percentage
Voetbal	70,37
Sporthal	64,44
Fitness	57,78
Basket	57,78
Lopen	30,37
Badminton	28,89
Zwemmen	2,96
Andere	45,93

De meeste respondenten geven aan dat bovenstaande sportvoorzieningen gebruikt kunnen worden op basis van verzoek (80,7%). Volgens 38,5% geldt de voorwaarde 'goed gedrag' om de sportvoorzieningen te mogen gebruiken en volgens 18,5% van de respondenten is dit afhankelijk van medische redenen. Er blijkt een significant verband tussen de locatie van de gevangenis en het verplichte karakter voor het gebruik van de sportvoorzieningen ($\chi^2=25,53$; $df=4$; $p=,000$). Daar is een kleine meerderheid die stelt dat het gebruik van de voorzieningen verplicht is, afkomstig uit Centraal-Europa (58,3%) terwijl 17% van de respondenten die deze voorwaarde opnemen afkomstig is uit Noord- en Zuidoost-Europa en 8% uit West-Europa. Er zijn geen respondenten uit Zuid-Europa die aangeven dat de sportvoorzieningen verplicht worden.

Naast de mogelijke sportvoorzieningen worden ook heel wat sporten aangeboden binnen de Europese gevangenissen. Daarbij blijken tafeltennis, voetbal, volleybal en basketbal de meest aangeboden sporten te zijn in de gevangenis terwijl judo, zwemmen en worstelen het minst worden aangeboden (zie tabel 5 en tabel 6). Opmerkelijk is dat hier slechts 19 respondenten aangeven dat ze fitness aanbieden in de gevangenis terwijl eerder door 78 respondenten gesteld werd dat zij een fitnessvoorziening hebben in hun gevangenis.

Tabel 5
Welke sporten worden aangeboden in de gevangenis?

Sportdiscipline	Percentage
Tafeltennis	78,52
Volleybal	60,74
Basketbal	55,56
Badminton	36,30
Atletiek	35,56
Tafelvoetbal	34,07
Handbal	22,22
Fietssport	16,30
Tennis	15,56
Boksen	7,41
Rugby	3,70
Judo	2,22
Zwemmen	2,22
Worstelen	2,22
Andere	84,44

Tabel 6
Welke andere sporten worden aangeboden in de gevangenis?

Sportdiscipline	Percentage
Voetbal	60,74
Fitness	14,07
Bodybuilding	10,37
Gymnastiek	6,67
Schaken	6,67
Gewichtheffen	4,44
Hockey	4,44
Voetennis	4,44
Aerobic	2,96
Biljart	2,96
Yoga	2,96

Verder blijkt dat de meerderheid van de respondenten (92,3%) stelt dat het sportaanbod voor elke gedetineerde toegankelijk is. Hier geeft bijna de helft van de respondenten aan dat het sportaanbod vrij toegankelijk is (48,9%) en 62,2% geeft aan dat het aanbod vrijwillig is. Deze vraag is vergelijkbaar met het voorgaande resultaat met betrekking tot de voorwaarden om de sportvoorzieningen te gebruiken. Er zijn echter andere uitkomsten. Bij deze vraag stellen 5 respondenten dat het sportaanbod verplicht is terwijl bij de voorgaande vraag dit door 12 personen bevestigd werd.

Met betrekking tot de aantallen vrouwelijke en mannelijke gedetineerden die op regelmatige basis sporten in de gevangenis blijkt dat 61,5% van de respondenten aangeeft dat er geen vrouwen op regelmatige basis aan sport participeren. Dit kan gekoppeld worden aan het lage percentage vrouwelijke gedetineerden dat aanwezig is in de gevangenis. Wat het aantal mannelijke gedetineerden betreft geeft 33,9% van de respondenten aan dat dit aantal tussen 50 en 74,9% ligt en volgens 16,1% participeren tussen 75 en 100% mannen aan sport in de gevangenis.

3.3.2. Hoe biedt men sporten aan?

Wat betreft de begeleiding van het sportaanbod geeft bijna de helft van de respondenten aan dat het sportprogramma in hun gevangenis plaatsvindt onder begeleiding (zie tabel 7). Er blijkt daarbij een significant verband met het beschikken over een sportbudget ($\chi^2=10,750$; $df=4$; $p=,030$). Van al de respondenten die een budget voor sport ter beschikking hebben, geeft 46,7% aan dat het sportaanbod begeleid wordt en 16,7% stelt dat het sportaanbod vrij toegankelijk is. Van al de respondenten die aangeven geen budget voor sport voorhanden te hebben, geeft 49,0% aan dat het sportaanbod onder begeleiding gebeurt en 37,0% geeft aan dat het sportaanbod vrij toegankelijk is. De respondenten moesten hier één keuze maken maar 78,6% van de respondenten die 'andere' aangaven, wezen op een combinatie van de verschillende opties bij het aanbieden van sport (zowel begeleid, vrij toegankelijk, via competitie en theoretische cursussen).

Tabel 7
Hoe wordt het sportaanbod aangeboden?

Manier van aanbieden	Percentage
Begeleid	49,24
Vrije toegang	31,82
Competitie (extern)	6,06
Competitie (intern)	0,76
Theoretische cursussen	0,00
Andere	12,12
Totaal	100,00

Wanneer sportactiviteiten doorgaan geven de meeste respondenten aan dat er specifieke gedragsregels zijn waar de gedetineerden zich tijdens de activiteiten aan moeten houden (72,7%). Er is hier een significant verband met de start van een sportprogramma in de gevangenis ($\chi^2=10,49$; $df=4$; $p =,033$). Daarbij blijken gevangenis die startten met een sportprogramma vanaf 2010 in 95% van de gevallen specifieke gedragsregels te hanteren voor de gedetineerden tegenover 54% van de gevangenis met een sportbeleid dat voor 1980 startte.

3.3.3. Begeleiding

Zoals eerder aangegeven, worden de sportactiviteiten volgens de meerderheid van de respondenten begeleid. Zevenendertig procent (37,1%) van de respondenten geeft aan dat zij tussen één en twee voltijdse werkrachten (VTE) hebben die betrokken zijn in het voorzien van het sportaanbod in de gevangenis, 32,8% geeft aan tussen drie en tien VTE's te hebben en 17,2% stelt meer dan tien VTE's te betrekken bij het sportaanbod in de gevangenis. Daar tegenover geeft dertien procent van de respondenten aan dat zij minder dan één VTE hebben die betrokken is bij het voorzien van sport in de gevangenis. Er bestaat een significant verschil met de grootte van de gevangenis ($H(2)=22,615$; $p=,000$) wat aantoont dat grotere gevangenis meer personen betrekken bij het voorzien van sport, meer bepaald 72,3% van de gevangenis met meer dan 800 gedetineerden, 63,6% van de gevangenis tussen 200 en 799 gedetineerden en 37,8% van de gevangenis met minder dan 200 gedetineerden.

Volgens de helft van de respondenten gebeurt deze begeleiding van het sportprogramma door een penitentiair beambte (51,9%) (zie tabel 8). Er blijkt een significant verband met het hebben van een specifiek sportbudget ($\chi^2=17,25$; $df=3$; $p=,001$). Daarbij geeft van alle respondenten die geen budget voor handen hebben 61% aan dat de begeleiding door een penitentiair beambte gebeurt en 23% zegt dat dit door een coach gebeurt. Van alle respondenten die aangeven dat ze wel een sportbudget hebben geeft 40% aan dat het sportaanbod door een coach begeleid wordt en 27% stelt dat dit door een penitentiair beambte gebeurt. Een tweede significant verband is er met de grootte van de gevangenis ($\chi^2=17,52$; $df=6$; $p=,008$) waarbij blijkt dat hoe groter de gevangenis is, hoe meer sport begeleid wordt door penitentiair beampten. Wanneer werd doorgevraagd werd duidelijk dat van al de respondenten die 'andere' aangaven, 52,6% stelt dat de begeleiding van het sportaanbod gebeurt door een combinatie van gedetineerde, coach en penitentiair beambte.

Tabel 8
Wie begeleidt het sportprogramma?

Wie begeleidt?	Percentage
Penitentiair beambte	51,91
Coach	28,24
Gedetineerde	4,58
Geen antwoord	2,96
Andere	15,27
Totaal	100,00

Bijna de helft van de respondenten (47,4%) geeft aan dat hun gevangenis samenwerkt met sportverenigingen. Daarbij is een significant verband met de grootte van de gevangenis ($\chi^2=10,407$; $df=2$; $p=,005$). Daarbij werkt 34% van de gevangenissen met minder dan 200 gedetineerden samen met sportverenigingen terwijl 43% van de gevangenissen met een populatie tussen 200 en 799 gedetineerden en 96% van de gevangenissen met meer dan 800 gedetineerden samenwerkt met sportverenigingen. Grotere gevangenissen blijken dus vaker samen te werken met sportverenigingen.

Wat betreft het ontwerpen van een sportbeleid in de gevangenis geeft 56,9% van de respondenten aan dat hier een verantwoordelijke voor is. Er is een significant verband met de locatie van de gevangenis ($\chi^2=14,737$; $df=4$; $p=,005$). In West-Europa zegt 85% van de respondenten dat er een verantwoordelijke is voor het uittekenen van een sportbeleid en in Noord-Europa bevestigt 33% van de respondenten dat er iemand hiervoor verantwoordelijk is in hun gevangenis. In andere delen van Europa geeft ongeveer 50% van de respondenten aan hier een verantwoordelijke instantie voor te hebben. Verder is er een significant verband met de grootte van de gevangenis ($\chi^2=8,316$; $df=2$; $p=,016$). Hier blijken gevangenissen met een populatie van meer dan 800 gedetineerden vaker (74%) aan te geven dat er iemand verantwoordelijk is voor het uittekenen van een sportbeleid binnen de gevangenis tegenover gevangenissen met minder dan 200 gedetineerden (41%). Een derde significant verband is er met het hebben van een specifiek budget voor sport ($\chi^2=4,461$; $df=1$; $p=,035$) waarbij 73% van alle respondenten die een sportbudget hebben ook een verantwoordelijke hebben in hun gevangenis die instaat voor het ontwerp van een sportbeleid. In wat volgt worden de resultaten van dit sportaanbod besproken.

3.4. Effectiviteit van het sportaanbod

De meerderheid van de respondenten stelt dat sport deel uitmaakt van een re-integratieplan binnen de gevangenis (76,2%). Daarbij blijken nieuwere gevangenissen sport vaker als deel van een re-integratieplan te betrekken, meer bepaald 89% van de gevangenissen met een sportprogramma sinds 2010 tegenover 59% van de gevangenissen met een sportprogramma voor 1980. Dit verband is echter niet significant ($\chi^2=8,75$; $df=4$; $p=,068$). Daarnaast is er een significant verband tussen het hebben van een budget voor sport en het deel uitmaken van sport bij een re-integratieplan ($\chi^2=6,73$; $df=1$; $p=,010$) waar bij gevangenissen zonder sportbudget (82%) sport vaker deel uitmaakt van een re-integratieplan dan bij gevangenissen waar wel een sportbudget voorhanden is (59%).

De meerderheid van de respondenten voelt zich succesvol in het bereiken van een positief klimaat (73,3%), het gebruik van gekwalificeerd personeel (57,8%) en het bevorderen van gezondheid (54,8%). Daarnaast voelt men zich minder succesvol in de samenwerking met sportorganisaties (33,3%), in de financiering voor sport (26,7%) en in het voorkomen of verminderen van drugsgebruik bij gedetineerden (27,4%).

In dit onderzoek geeft de meerderheid van de respondenten aan een eerder positieve invloed van sport op de gedetineerden te observeren (87,8%). Daartegenover geeft 12,2% aan een negatieve invloed waar te nemen van sport bij de gedetineerden, zoals het gebruik van anabole steroïden en het hebben van kwetsuren. Er is een significant verband met de beschikbaarheid van een sportbudget binnen de gevangenis ($\chi^2=7,32$; $df=1$; $p=,007$). Als er een sportbudget voorhanden is, werden er meer negatieve invloeden aangegeven (26,7%) tegenover wanneer er geen budget voor sport beschikbaar is in de gevangenis (8,1%). Verder is er nog een significant verband merkbaar met de locatie van de gevangenis ($\chi^2=15,53$; $df=4$; $p=,004$). Daarbij worden meer negatieve invloeden gemeld in West-Europa (22%) en in Noord-Europa (30%) dan in andere delen van Europa.

Dat de meerderheid van de respondenten geen negatieve invloed waarneemt van sport op de gedetineerden wordt ook in tabel 9 duidelijk waarbij er voornamelijk positieve invloeden gerapporteerd worden zoals een meer tolerant klimaat, een verbeterde gezondheid, een betere acceptatie van regels en een betere discipline (zie tabel 9).

Tabel 9
Hoe beïnvloedt sport het gedrag van gedetineerden?

Welke invloed?	Percentage		
	Belangrijk	Neutraal	Niet belangrijk
Meer tolerant klimaat	85,93	9,63	1,48
Verbeterde gezondheid	85,19	11,11	0,00
Acceptatie van regels	82,22	11,11	3,70
Discipline	80,74	14,07	1,48
Tolerantie	77,78	15,56	2,22
Groepsgevoel	76,30	14,81	4,44
Zelfcontrole	76,30	16,30	2,96
Eerlijk spel	75,56	16,30	3,70
Betere re-integratie	65,93	23,70	6,67
Zelfbewustzijn	65,18	24,44	5,18
Uithoudingsvermogen	58,52	28,15	7,41
Leiderschap	37,78	42,96	14,81

3.5. Evaluatie van het sportaanbod

Er worden heel wat evaluaties doorgevoerd om sport in de gevangenis te beoordelen. Daarbij beoordeelt de helft van de respondenten de kwantiteit van de sportinfrastructuur als positief (52,0%) terwijl 28,4% de kwantiteit hiervan als negatief beoordeelt. Hierbij komt de ontoereikendheid van de sportinfrastructuur en het sportmateriaal voornamelijk als reden naar voren. Met betrekking tot de kwaliteit van de sportinfrastructuur gelden ongeveer dezelfde resultaten als bij de evaluatie van de kwantiteit. Tweeënvijftig procent beoordeelt de kwaliteit van de sportinfrastructuur als positief en 30,9% evalueert deze als negatief. Ook hier wordt voornamelijk verwezen naar de ontoereikendheid van de faciliteiten.

Verder blijkt het sportaanbod volgens de meeste respondenten gewaardeerd te worden door het gevangenispersoneel (79,0%) Positieve opmerkingen hierbij waren meestal gerelateerd aan de overtuiging van het personeel in de waardevolle bijdrage van sport in de gevangenis. Negatieve opmerkingen van de respondenten gingen meestal over het feit dat nog niet iedereen overtuigd is van deze waarde. Daarnaast geeft de overgrote meerderheid van de respondenten aan dat ook de gedetineerden het sportaanbod waarderen (91,5%). Een opvallende opmerking was dat gedetineerden meer sporten willen, zowel in aantal, diversiteit, als op meer regelmatige basis.

3.6. Blik op de toekomst

Wanneer men kijkt naar sport in de toekomst ligt de prioriteit volgens de meerderheid van de respondenten bij een toename van het sportaanbod in de gevangenis en het verbeteren van de sportvoorzieningen (zie tabel 10).

Tabel 10
Wat zijn prioriteiten met betrekking tot het sportaanbod naar de toekomst toe?

Prioriteiten	Percentage	
	Prioriteit	Geen prioriteit
Toename sportaanbod	77,78	15,56
Voorzieningen verbeteren	77,78	14,81
Meer divers sportaanbod	69,63	19,26
Meer uren fysieke activiteit	68,14	22,22
Verbeteren kwaliteit van coaches	56,30	32,59

Er blijken daarbij enkele specifieke factoren bij te dragen tot het succes van een sportprogramma, namelijk sportvoorzieningen, sportmateriaal, een gemakkelijke toegang en gekwalificeerd

personeel (zie tabel 11). Andere succesfactoren blijken voornamelijk het samenwerken met lokale organisaties en verenigingen te zijn (15,6%) en 10,9% wijst op het belang van financiële bronnen.

Tabel 11
Succesfactoren van een sportprogramma

Succesfactoren	Percentage			
	Akkoord	Neutraal	Niet akkoord	Weet niet
Sportvoorzieningen	84,44	5,93	6,66	0,00
Sportmateriaal	84,44	5,93	6,66	0,00
Gemakkelijke toegang	82,96	6,67	5,92	0,74
Gekwalificeerd personeel	77,77	9,63	5,18	0,74
Begeleid programma	74,07	10,37	5,92	2,22
Doelgericht programma	69,63	14,07	8,15	2,96

4. Bespreking

Uit de literatuur blijkt dat over de hele wereld meer dan 10,1 miljoen mensen (1,46% t.o.v. de gehele wereldbevolking) in penitentiaire instellingen verblijven. De gevangenisbevolking blijkt overal ook gestegen te zijn, ook voor 74% in landen in Europa (Walmsley, 2010). De onderzoeksresultaten tonen aan dat bijna de helft (45%) van de respondenten aangaf dat hun gevangenis minder dan 300 gedetineerden telt. Bijna 1/3 van de respondenten stelde meer dan 800 gedetineerden in hun gevangenis te hebben. In de literatuur wijzen Aebi en Delgrande (2013) erop dat 66,7% van de Europese landen een hoge gevangenispopulatie heeft. Uit de onderzoeksresultaten bleek dat er beduidend meer mannen aanwezig zijn in de gevangenis dan vrouwen. Dit wordt in de literatuur bevestigd door Van den Bergh, Gatherer, Fraser en Møller (2011), Gelsthorpe en Malloch (2004). De helft (50,8%) van de respondenten stelt dat het aantal vrouwelijke gedetineerden bij hen tussen 0 en 0,9% ligt. Dit aandeel vrouwen in de gevangenis zou volgens Gehre en Vonck (2012), Coyle (2009) en Bailey (2005) wel aan een opmars bezig zijn.

Met betrekking tot de start van een betekenisvol sportprogramma in de gevangenis blijken meer gevangenissen uit Centraal-Europa met een sportprogramma gestart te zijn voor 1980, terwijl dit in de rest van Europa tussen 2000 en 2009 opgestart werd. Om zulke sportprogramma's te organiseren in de gevangenis geeft de meerderheid van de respondenten aan hier geen budget voor te hebben. De helft van de respondenten met wél een specifiek sportbudget voorhanden, is afkomstig uit West-Europa (52%) en Centraal-Europa (50%). Men kan hier geen verdere conclusies trekken omdat niet geweten is wat dit sportbudget precies inhoudt en voor wat het allemaal ingezet kan worden. In de vragenlijst was het wenselijk geweest om hier op door te vragen zodat een duidelijk beeld van dit budget verkregen kon worden.

Met betrekking tot de wetgeving over sport in de gevangenis sprongen er enkele antwoorden in het oog. De meerderheid van de respondenten wees op een nationale wet of decreet dat van toepassing is in hun gevangenis als het gaat over sport, 11,9% wees op een Huishoudelijk reglement Justitiële Inrichtingen en 7,4% van de respondenten gaf aan dat er geen wetgeving geldt in hun gevangenis. Hier bestonden enkele tegenstrijdigheden. Bijvoorbeeld: respondenten uit Ierland gaven aan dat er geen wetgeving bestaat omtrent sport en detentie, maar andere respondenten uit Ierland rapporteerden dit wel. Dit valt te verklaren doordat de respondenten een verschillende functie vervullen. Mensen die werkzaam zijn in de gevangenis zelf zullen vaker een duidelijker beeld over de wetgeving betreffende sport in de gevangenis hebben, dan personen die actief zijn buiten de gevangenis. Wat betreft wetgeving werd in de literatuur verwezen naar zowel het decreet voor dienst- en hulpverlening aan gedetineerden in Vlaanderen (Vlaamse Overheid, 2013) alsook internationale verdragen, zoals het Europees Verdrag voor de Rechten van de Mens (Council of Europe, 2014). Hierbij wordt ook gewezen op het belang van een ruim aanbod aan ontwikkelingsmogelijkheden dat aanwezig moet zijn voor een goede re-integratie van de gedetineerden en daar is sportparticipatie een onderdeel van.

Een ander doel van dit onderzoek was om een beeld te krijgen van welke sportvoorzieningen en sporten er worden aangeboden aan de gedetineerden in Europese gevangenissen. Doordat dit niet in de literatuur werd teruggevonden, zorgen deze resultaten voor nieuwe informatie. De meeste respondenten gaven aan dat hun gevangenis een sporthal heeft, voetbal, basketbal en fitness aanbiedt. Bijna de helft van de respondenten verwijst naar andere sportvoorzieningen zoals volleybal, tafeltennis en tennis. Uit de resultaten bleek ook dat de meerderheid van de respondenten (71%) met een sportprogramma voor 1980 een fitnessvoorziening heeft in de gevangenis terwijl 36,8% van de gevangenissen met een sportprogramma sinds 2010 een fitnessvoorziening heeft. Dit kan verklaard worden doordat fitness een traditionele sport is en dus al lang aanwezig is in de sportwereld (Brosens, De Donder, & Verté, 2013) en bijgevolg ook in de gevangenissen met een langere geschiedenis. Deze vraag zorgde bij het analyseren voor verwarring omdat men bij de antwoordmogelijkheden niet specifiek over een voorziening spreekt (bv. badminton). Men kan zich afvragen of het mogelijk is badminton aan te bieden wanneer men over een volleybalterrein beschikt. Deze antwoorden vragen om meer afbakening. Daarnaast is het sportaanbod volgens de overgrote meerderheid van de respondenten (92,3%) toegankelijk voor alle gedetineerden. Daarbij is het aanbod volgens de meeste respondenten vrijwillig (62,2%) en vrij toegankelijk (48,9%). Het is echter niet duidelijk of er een verschil tussen de twee opties bestaat en waar dit onderscheid dan te situeren is. De voorwaarde die vervolgens door de meeste respondenten wordt aangegeven is 'op basis van verzoek' (80,7%) en volgens 8,9% van de respondenten is sport in de gevangenis verplicht. Met betrekking tot de verplichting tot sport geeft 58,3% van de respondenten uit Centraal-Europa aan dat sport in hun gevangenis verplicht is. Naast de mogelijke sportvoorzieningen blijken voornamelijk tafeltennis, voetbal, volleybal en basketbal het meest te worden aangeboden in de gevangenis terwijl judo, zwemmen en worstelen het minst worden aangeboden. Een mogelijke verklaring hiervoor kan de negatieve beeldvorming zijn die vechten met zich meebrengt (Bosch, 2011; Theeboom & Verheyden, 2011). Vechtsporten blijken nochtans over het algemeen te kunnen bijdragen aan persoonlijke groei, discipline, eigenwaarde en respect. Ook zorgt het voor agressieregulatie (Bosch, 2011). Deze mogelijkheden van vechtsporten zijn volgens Bosch (2011) nog te onbekend in de samenleving.

Wat betreft de begeleiding van het sportaanbod geven de onderzoeksresultaten aan dat dit aanbod volgens 49,2% van de respondenten onder begeleiding gebeurt. De meerderheid van de respondenten wijst echter op een combinatie van de verschillende opties, zowel begeleid, vrij toegankelijk, via competitie en theoretische cursussen (78,6%). De begeleiding van het sportaanbod gebeurt volgens 51,9% van de respondenten door een penitentiair beambte, volgens 28,2% door een coach en volgens 4,6% van de respondenten door een gedetineerde. Gevangenissen zonder sportbudget blijken in 61% van de gevallen de begeleiding toe te wijzen aan een penitentiair beambte en in 23% van de gevallen aan een coach over te laten. Gevangenissen met een sportbudget laten in 40% van de gevallen het sportaanbod begeleiden door een coach en in 27% van de gevallen door een penitentiair beambte. Opvallend is ook hier dat 52,6% van de respondenten verwijst naar een combinatie van gedetineerde, coach en penitentiair beambte als het aankomt op de begeleiding van het sportaanbod. Door maar één keuzemogelijkheid toe te laten in de vragenlijst werd deze analyse bemoeilijkt. Deze gegevens komen tegemoet aan de nood aan meer aandacht voor de begeleiding binnen de sportcontext die in de literatuur door Theeboom,

Schaillée en Nols (2011) en Coalter (2007) werden aangehaald. Deze informatie zorgt voor meer inzicht in de onderliggende processen van sportactiviteiten.

De invloed van sport bleek voornamelijk positief, zoals een meer tolerant klimaat, een verbeterde gezondheid, een betere acceptatie van regels en een betere discipline. Deze voordelen van sport kwamen ook terug in de literatuur waar Meek en Lewis (2013) merkten dat sport individueel goed gedrag en discipline aanmoedigt. Onder andere Buckaloo, Krug en Nelson (2009), Nichols (2004) en Coyle (2009) wijzen op een verbeterde gezondheid dankzij deelname aan sport. Bij deze vraag moet wel worden stilgestaan bij de mogelijke sociale wenselijkheid, wanneer men deze vraag beantwoordt heeft. Doordat er antwoordmogelijkheden vooropgesteld waren, is het mogelijk dat de respondenten zich al in een bepaalde richting gestuurd voelden en dus mogelijk niet hun eigen ervaringen rapporteerden.

Naast de positieve invloed van sport is er een deel van de respondenten dat wel een negatieve invloed van sport op de gedetineerden waarneemt. Daarbij zijn anabole steroïden en kwetsuren de meest voorkomende voorbeelden. In de literatuurstudie werd Patrikkson (1995) geciteerd die stelde dat sport zowel positieve als negatieve effecten met zich kan meebrengen. Deze mening werd ook gedeeld door Cameron en MacDougall (2000), Huys (2004) en Meek en Lewis (2012b) met de aanvulling dat er zelfs een schadelijke invloed mogelijk is wanneer sport niet op een zorgvuldige manier wordt aangeboden. Sport kan dan schade toebrengen aan de gezondheid en het psychologisch welzijn van de gedetineerden. Gedetineerden kunnen blijken geven van een overdreven inzet in sport en hierdoor afwijkend gedrag vertonen. "Sports can turn into a negative addiction" is hierbij een toepasselijk citaat van één van de respondenten.

De resultaten tonen aan dat grotere gevangenissen meer werkkrachten in dienst hebben dan kleinere gevangenissen. Het is vanzelfsprekend dat meer ruimte zorgt voor meer gedetineerden en er bijgevolg ook meer mensen vereist zijn om deze gedetineerden te begeleiden. Wat betreft het uittekenen van een sportbeleid in de gevangenis geeft 56,9% van de respondenten aan hier een verantwoordelijke voor te hebben in hun gevangenis. In West-Europa geeft 85% van de respondenten aan dat er een verantwoordelijke is voor het uittekenen van een sportbeleid en in Noord-Europa wordt dit door 33% bevestigd. In de rest van Europa rapporteert ongeveer 50% van de respondenten dat er een verantwoordelijke is voor dit sportbeleid. Gevangenissen met een populatie van meer dan 800 gedetineerden blijken vaker een verantwoordelijke te hebben voor het uittekenen van een sportbeleid dan gevangenissen met minder dan 200 gedetineerden. Deze cijfers zijn misschien te verklaren doordat er in een gevangenis met veel gedetineerden een meer vaststaande regelgeving nodig is om de orde te kunnen handhaven tijdens sportactiviteiten. Het hebben van een budget blijkt ook meer samen te hangen met het hebben van een verantwoordelijke voor het ontwerpen van een sportbeleid tegenover het niet hebben van zulk budget. Dit kan misschien verklaard worden door dat een budget meer vrijheid geeft om deze opdracht uit te besteden aan iemand die hier verantwoordelijk voor gesteld wordt.

Verder toonden de resultaten van dit onderzoek aan dat sport in de gevangenis volgens de meerderheid van de respondenten wordt ingezet als onderdeel van de re-integratie van

gedetineerden (76%). Dit ligt in lijn met de literatuur waaruit bleek dat er verschillende activiteiten georganiseerd worden in de gevangenis om problemen van gedetineerden aan te pakken, hun re-integratie te bevorderen en terugval te voorkomen (Cramard, 2011; Lehmann & Locke, 2005; Elger, 2009; Meek & Lewis, 2012). Sport is daarbij een laagdrempelige manier die de sociale vaardigheden en competenties van de gedetineerden helpt ontwikkelen om zich zo te re-integreren in de samenleving, hun welzijn te onderhouden en gezondheidsproblemen te voorkomen (Janssens & Hermans, 2011; Vogels, 2009; Buckaloo, Krug, & Nelson, 2009; Digennaro, 2010; Nichols, 2004). Gevangenis met een recenter sportprogramma blijken sport vaker als onderdeel van een re-integratieplan te betrekken dan gevangenis waar al langer een sportprogramma van start ging. Ook blijkt uit de resultaten dat bij de meerderheid van de respondenten zonder een sportbudget sport deel uitmaakt van een re-integratieplan. Daarnaast worden gezondheid en welzijn van de gedetineerden ook als doelstelling vooropgesteld met het oog op het bevorderen van hun kansen op re-integratie. Om de doelstellingen van het sportaanbod te bereiken, gaven de meeste respondenten aan dat men hiervoor gekwalificeerd personeel gebruikt (67,4%) en de helft van de respondenten geeft aan dat dit door samenwerking met externe sportverenigingen gebeurt (53,3%). Grotere gevangenis blijken hierbij vaker met sportverenigingen samen te werken. Met betrekking tot deze doelstellingen geven de meeste respondenten aan hier succesvol in te zijn.

In de literatuur werd gewezen op het gebrek aan sportmogelijkheden binnen de gevangenis waardoor gedetineerden hun recht op sport vaak niet kunnen gebruiken (Council of Europe, 2013). Niet elke gevangenis kan de nodige sportvoorzieningen en sportmateriaal aanbieden en vaak maakt de onangepaste infrastructuur het moeilijk om bepaalde sporten te organiseren. Dit gebrek aan toereikende infrastructuur bleek ook uit de resultaten, maar de kwantiteit en kwaliteit van de sportinfrastructuur in de gevangenis bleken door de helft van de respondenten alsnog als positief beoordeeld. Met betrekking tot het sportaanbod geeft de meerderheid van de respondenten aan dat dit gewaardeerd wordt, door zowel het gevangenis personeel (79,0%), als door de gedetineerden zelf (91,5%). Enkele respondenten wezen er wel op dat gedetineerden meer nood hebben aan meer sport en meer diversiteit in het aanbod. Uit de resultaten bleek dat de hoogste prioriteit uitgaat naar de uitbreiding van het sportaanbod (77,8%) en het verbeteren van de sportvoorzieningen (77,8%). Drieëndertig procent (32,6%) van de respondenten geeft aan dat de verbetering van de kwaliteit van sportcoaches geen prioriteit is. Dit is opvallend omdat eerder bleek dat de meerderheid van de respondenten het gebruik van gekwalificeerd personeel als meest gebruikte manier aangeeft om hun doelstellingen in de gevangenis te bereiken (67,4%). Uit de literatuur kwam al naar voren dat, als men sport wil gebruiken als middel om extra sportieve doeleinden te bereiken, men dient in te zetten op gekwalificeerde begeleiders (Justitie, 2005). Dit roept de vraag op of de penitentiaire beambten bijgevolg een opleiding gevolgd hebben om sportactiviteiten te begeleiden/aan te bieden in de gevangenis. De resultaten geven hier geen informatie over. Om aan bovengenoemde prioriteiten tegemoet te komen werd duidelijk dat er meer middelen nodig zijn en dit zowel financieel als materieel. Om een goed sportprogramma in de gevangenis te hebben, verwijst de meerderheid van de respondenten naar het belang van goede sportvoorzieningen (84,4%) en goed sportmateriaal (84,4%). Een gemakkelijke toegang tot het sportaanbod blijkt ook een succesfactor (83,0%) alsook het aanwerven of opleiden van

gekwalificeerd personeel (77,8%). Andere succesfactoren blijken voornamelijk het samenwerken met lokale organisaties en verenigingen (15,6%) en het belang van financiële bronnen (10,9%).

4.1. Conclusie

Dit onderzoek ging de organisatie van sport in Europese gevangenisstraf op na. Meer bepaald werden de wetgeving betreffende sport in gevangenisstraf, de beschikbare sportvoorzieningen, het aanwezig sportprogramma, de begeleiding en de nodige materiële middelen onderzocht.

Sport wordt grotendeels gezien als deel van een re-integratieplan bij gedetineerden en zou overwegend positieve invloeden op het gedrag van de gedetineerden hebben. Het sportaanbod in de gevangenis is zo goed als overal toegankelijk voor elke gedetineerde en dit op een vrijwillige basis. De begeleiding van dit aanbod gebeurt door een combinatie van penitentiair beampte, coach en/of gedetineerde. Naast sportieve doelstellingen worden ook niet-sportieve doelstellingen nagestreefd zoals een verbeterde gezondheid, een beter sociaal klimaat en verbeterde vaardigheden. De meeste gevangenisstraf achten zich succesvol in het bereiken van de doelstellingen en deze worden voornamelijk bereikt door het gebruik van goed opgeleid personeel. Naar de toekomst toe worden er prioriteiten gelegd bij de uitbreiding van het sportaanbod en het verbeteren van de sportvoorzieningen. Om een goed sportprogramma te organiseren in de gevangenis blijkt de noodzaak aan goede sportvoorzieningen, goed sportmateriaal, een gemakkelijke toegang tot het aanbod en de opleiding van gekwalificeerd personeel. Er blijkt een voortdurende noodzaak aan financiële bronnen om tegemoet te komen aan een optimaal sportaanbod. Dit onderzoek vormt een solide basis voor vervolgonderzoek, daar het een nauwkeurige beschrijving weergeeft van hoe sport georganiseerd wordt in de gevangenis. Deze vragenlijst is daarom een interessant instrument om mee verder te werken.

4.2. Beperkingen van het onderzoek

Ondanks dat dit onderzoek een goede omschrijving biedt van hoe het sportaanbod verloopt in Europese gevangenisstraf kunnen er enkele kritische nuances gemaakt worden:

- Een ongelijke spreiding van respondenten bij de opdeling volgens de gevangenislocatie in Europa. In sommige categorieën bevond zich soms een klein aantal respondenten waardoor de veralgemening van de resultaten met de nodige voorzichtigheid moet bekeken worden.
- Vooropgestelde antwoordmogelijkheden maken alert voor sociale wenselijkheid. Bij de analyse kan dit uitmonden in de overschatting van wat gewenst gedrag is en in een onderschatting van wat eerder ongewenst is. Dit toont de noodzaak aan van meer objectiverende onderzoeksmethoden.
- Ja-nee-vragen zonder bijvragen zorgden voor gemiste kansen om relevantie informatie in te winnen.

- Te weinig concretisering van begrippen zorgde voor verwarring bij het interpreteren van de antwoorden met betrekking tot de aanwezige sportvoorzieningen en –disciplines. De vraag naar aanwezige sportvoorzieningen peilde slechts naar één echte voorziening terwijl de andere opties meer doelden op disciplines in sport.
- Ontbreken van bijvragen met betrekking tot de opleiding van de penitentiair beampten. Waar aangegeven werd dat de meeste doelstellingen van het sportaanbod bereikt worden door het gebruik van gekwalificeerd personeel is niet geweten of de penitentiair beampten een speciale opleiding gevolgd hebben om de sportactiviteiten te kunnen begeleiden.
- Sommige vragen waren voor verschillende interpretaties vatbaar waardoor de analyse met de nodige voorzichtigheid opgesteld diende te worden.

4.3. Aanbevelingen voor vervolgonderzoek

Ondanks de beperkingen van dit onderzoek werd met deze vragenlijst op korte tijd veel informatie verzameld en vormt dit als beschrijvend onderzoek een goede basis voor vervolgonderzoek naar sport in de gevangenis. Zo kwam er in dit onderzoek duidelijk naar voren dat men het hebben van meer (financiële) middelen heel belangrijk vindt als het gaat over sport in de gevangenis. Het is dan ook interessant om dit gegeven in vervolgonderzoek mee te nemen en concreter uit te spitten opdat men gerichte acties kan ondernemen om hieraan tegemoet te komen. De resultaten van dit onderzoek wezen ook op de evaluatie van sportprogramma's, maar vertelden niets over wat men net evalueert en de manier waarop deze evaluaties gebeuren. Dit zou een bijkomende aanbeveling kunnen zijn om de evaluatie van sportprogramma's en de manier waarop deze evaluatie gebeurt meer concreet te onderzoeken. Door dit na te gaan kan men te weten komen hoe men sport zo effectief mogelijk als middel kan inzetten. In de toekomst lijkt het interessant om de vragenlijst op enkele punten bij te sturen. Zo zouden de vragen uit de vragenlijst meer op elkaar moeten afgestemd worden, waardoor het maximum aan informatie uit de vragen kan gehaald worden. Afhankelijk van wat men wil onderzoeken kan men minder relevante vragen weglaten en andere vragen meer uitbreiden met doorvragen. Het viel ook op dat bepaalde vragen niet eenduidig te interpreteren waren en dat er ook niet altijd consequent op geantwoord werd. De manier waarop sommige vragen gesteld werden kan ook een invloed gehad hebben op de gegeven antwoorden. Dit zorgt voor kans op een overschatting van sociaal wenselijke informatie. Observaties en bezoeken ter plaatse kunnen hier een deel van de oplossing zijn, maar zeker ook individuele interviews met de gedetineerden zelf. Er zou ook moeten vermeden worden dat er meerdere aspecten in één vraag aan bod komen. Een voorbeeld van een dergelijke vraag is de vraag naar de wetgeving met betrekking tot sport in de gevangenis. Daar werd zowel gepeild naar welke wetten of decreten van toepassing zijn, alsook naar bepaalde normen en indien ja, welke normen. Wanneer deze vragenlijst een basis zou vormen voor vervolgonderzoek dienen ook deze vragen grondig doorgelicht te worden om een vlottere analyse mogelijk te maken. Naast een meer concrete vragenlijst naar de organisatie van sport en hoe gevangenismedewerkers hier tegenover staan, lijkt het ook interessant om informatie hierover van gedetineerden zelf te verkrijgen. Door

bij deze doelgroep de visie en behoeften na te gaan, kan men het (sport)aanbod zo optimaal mogelijk op deze groep afstemmen.

4.4. Aanbevelingen voor beleid en praktijk

4.4.1. Beleidsbepaling

- Meer nadenken over de manier de rol van sport binnen gevangenissen en welke uitkomsten het kan bereiken en onder welke voorwaarden.
- Ontwikkeling van een strategische visie met betrekking tot de ontwikkelingsmogelijkheden die bereikt kunnen worden via sport in gevangenissen. Om tot deze visie te komen, moet worden samengewerkt met relevante stakeholders.
- Werken aan complementaire en wederzijds versterkende partnerschappen met partners uit verschillende beleidsdomeinen (sport, gezondheid, welzijn, onderwijs, tewerkstelling). Op deze manier wordt een benadering bereikt waar elke partner een duidelijke verdeling in taken en verantwoordelijkheden kent zodoende er voor elk betrokken beleidsdomein een meerwaarde wordt gecreëerd.
- Budgettaire ruimte maken voor de nodige investeringen die voortvloeien uit de geformuleerde beleidsdoelstellingen, zoals investeringen op zowel personeels- als infrastructureel vlak (sportvoorzieningen en sportmateriaal).

4.4.2. Beleidsimplementatie

– Sportprogramma

- Nadenken over de ontwikkeling van een aangepast sportprogramma binnen de gevangenis opdat sport ook kan bijdragen tot de persoonlijke en sociale ontwikkeling van gedetineerden. Op deze manier kan men meer diverse sportprogramma's uitwerken, wat tegemoet komt aan de noden van de gedetineerden.
- Betrekken van het gevangenispersoneel hierbij, dat instaat voor de uitvoering ervan.

– Organisatie

- Stimuleren van het opbouwen van specifieke competenties onder het gevangenispersoneel (kennis van sport, organisatie en begeleiding). Dit kan door de organisatie van specifieke vormingsprogramma's die gericht zijn op het gebruik van sport als middel om persoonlijke en sociale ontwikkeling van gedetineerden te bevorderen.

- Stimuleren van actieve betrokkenheid van gedetineerden bij de planning, organisatie, begeleiding en evaluatie van de sportprogramma's. Via sport wordt er op die manier gewerkt aan een dubbel ontwikkelingstraject: enerzijds wordt er een sportaanbod gecreëerd voor de gedetineerden en langs de andere kant wordt het aangeboden door de gedetineerden zelf. Dit draagt bij aan de competentieontwikkeling van de gedetineerden.

4.4.3. Evaluatie en kennisontwikkeling

- Ontwikkeling van geschikte instrumenten om op een systematische manier de uitkomsten van de vooropgestelde doelstellingen na te gaan met betrekking tot sport in gevangenissen. Hiervoor zijn duidelijke proces- en uitkomstindicatoren van de sportprogramma's vereist.
- De opstart van een kennis- en expertisecentrum kan steun en inspiratie bieden aan de stakeholders die samenwerken in en met gevangenissen met betrekking tot sport. Deze steun en inspiratie komen tot stand door het analyseren van goede praktijkvoorbeelden die vervolgens via het expertisecentrum verspreid wordt (bv. organiseren van fora).

5. Referentielijst

- Aebi, M. F., & Delgrande, N. (2013). *Council of Europe Annual Penal Statistics SPACE I: Survey 2011 (Report PC-CP (2013) 5*. France: Council of Europe.
- Atabay, T. (2009). *Handbook on Prisoners with Special Needs*. Oostenrijk: United Nations Publications.
- Bailey, R. (2005). Evaluating the relationship between physical education, sport and social inclusion. *Educational Review*, 57(1), pp. 71-90.
- Bailey, R. (2006), Physical Education and Sport in Schools: A Review of Benefits and Outcomes. *Journal of School Health*, 76(8), pp. 397-401.
- Belgische Federale Overheid (2013). *Gevangenisbevolking*. Geraadpleegd op 13 september 2013, <http://statbel.fgov.be/nl/statistieken/cijfers/bevolking/andere/gevangenen/>
- Beyens, K., Devresse, M. S., & Gilbert, E. (2011). *Werken en leven in de gevangenis: de gebruikers aan het woord. Verslag van rondetafelgesprekken over de architecturale noden van de nieuwe gevangenissen*. Brussel: Koning Boudewijnsstichting.
- Bosch, A. (2011). Gedragsverandering door deelname aan sportprojecten. Vooral vechtsporten kunnen het verschil maken. *Sportgericht*, 65(6), pp. 21-24.
- Brosens, D., De Donder, L., & Verté, D. (2013). *Hulp- en dienstverlening. Gevangenis Antwerpen: een onderzoek naar de behoeften van gedetineerden*. Geraadpleegd op 1 mei, 2014, http://www4wvg.vlaanderen.be/wvg/welzijnensamenleving/hulpaangedetineerden/publicaties/Documents/db_onderzoeksrapport_behoefteonderzoek_gevangenis_antwerpen.pdf
- Buckaloo, B. J., Krug, K. S., & Nelson, K. B. (2009). Exercise and the low-security inmate: Changes in depression, stress, and anxiety. *The Prison Journal*, 89(3), pp. 328-343.
- Cameron, M., & MacDougall, C. J. (2000). Crime prevention through sport and physical activity. *Trends and issues in crime and criminal justice*, 165, pp. 1-6.
- Coalter, F. (2007). *A wider social role for sport: Who's keeping the score?* Londen: Routledge.
- Coalter, F. (2011). *The social role of sport opportunities and challenges*. Edinburgh: Centre for Leisure Research, University of Edinburgh.

- Condon, L., Hek, G., & Harris, F. (2008). Choosing health in prison: Prisoners' views on making healthy choices in English prisons. *Health Education Journal*, 67(3), pp. 155-166.
- Council of Europe (2014). *Council of Europe. Committee of ministers*. Geraadpleegd op 17 januari 2014, <https://wcd.coe.int/ViewDoc.jsp?id=955747>
- Coyle, A. (2003). A human rights approach to prison management. *Criminal Behaviour and Mental Health*, 13(2), pp. 77-80.
- Coyle, A. (2009). *A human rights approach to prison management: Handbook for prison staff* (2de druk). Londen: International Centre for Prison Studies.
- Cramard, O. (2011). The long development of prison libraries in France. *Library Trends*, 59(3), pp. 544-562.
- Crewe, B. (2009). *The prisoner society: Power, adaptation and social life in an English prison*. New York: Oxford University Press.
- Daems, T., Pletincx, P., Robert, L., Scheirs, V., van de Wiel, A., & Verpoest, K. (2009). *Achtertralies in België*. Gent: Academia Press.
- De Viggiani, N. (2007). Unhealthy prisons: exploring structural determinants of prison health. *Sociology of health & illness*, 29(1), pp. 115-135.
- Digennaro, S. (2010). Playing in the jail: sport as psychological tool for inmates. *International Review on Sport and Violence*, 2, pp. 4-24.
- Dubberley, S., Parry, O., & Baker, S.-A. (2011). Mending fences: Reparation and the reorientation of young people in the secure estate. *Criminal Justice Studies*, 24(4), pp. 337-350.
- Dusauchoit, V. (2013). *Sport voor iedereen?*. Geraadpleegd op 7 februari 2014, http://www.derodeantraciet.be/paginas/nieuws_detail.php?nieuws_ID=168
- Elger, B. S. (2009). Prison life: Television, sports, work, stress and insomnia in a remand prison. *International journal of law and psychiatry*, 32(2), pp. 74-83.
- Enghien, M. (2010). *Hulp- en dienstverlening aan gedetineerden*. Geraadpleegd op 12 juli 2013, <http://www.vlaanderen.be/nl/publicaties/detail/hulp-en-dienstverlening-aan-gedeteneerden-1>

- Enlarged Partial Agreement on Sport (2013). *Overview of sport in European prisons. How the penitentiary rules in relation to sport are implemented in practice*. Geraadpleegd op 13 februari 2014, http://www.coe.int/t/dg4/epas/Source/Prisons/20%20Draft%20Report_EN.pdf
- Federal Bureau of Prisons (2010). *State of the Bureau 2010*. Geraadpleegd op 19 november 2013, <http://www.bop.gov/resources/pdfs/sob10.pdf>
- Federale Overheidsdienst Justitie (2013). *Gevangenis*. Geraadpleegd op 11 oktober 2013, http://justitie.belgium.be/nl/themas_en_dossiers/gevangenis/belgische_gevangenis/gevangenis/
- Fraser, A. (2007). Primary health care in prisons. In Møller, L.; Stöver, H., Jürgens, R.; Gatherer, J., & Nikogosian, H. (Eds.), *Health in prisons. A WHO guide to the essentials in prison health*, pp. 21-31.
- García-Guerrero, J., & Marco, A. (2012). Overcrowding in prisons and its impact on health. *Revista española de sanidad penitenciaria*, 14(3), pp. 106-113.
- Gehre, G., & Vonck, E. (2012). *Final report "Prisoners on the move!"*. Geraadpleegd op 23 oktober 2013, http://sportetcitoyennete.com/revues/septembre2012/final_report_prisoners.pdf
- Gelsthorpe, L., & Malloch, M. (2004). *Women who offend*. G. McIvor (Ed.). Londen en Philadelphia: Jessica Kingsley Publishers.
- Haudenhuyse, R., Theeboom, M., & Nols, Z. (2012). Sports-based interventions for socially vulnerable youth: Towards well-defined interventions with easy-to-follow outcomes?. *International Review for the Sociology of Sport*, pp. 1-14.
- Hawley, J., Murphy, I., & Souto-Otero, M. (2013). *Prison education and training in Europe: current state-of-play and challenges*. Geraadpleegd op 14 oktober 2013, http://ec.europa.eu/education/library/study/2013/prison_en.pdf
- Hayton, P. (2007). Protecting and promoting health in prisons: a settings approach. In Møller, L.; Stöver, H., Jürgens, R.; Gatherer, J., & Nikogosian, H. (Eds.), *Health in prisons. A WHO guide to the essentials in prison health*, pp. 15-20.
- Huys, T. (2004). *Fitness tussen de muren*. Antwerpen: Garant

- Janssens, F. & Hermans, K. (2011). De Rode Antraciet. Wie vast zit in beweging krijgen. In Theeboom, M., Elling, A., De Jong, M., Wisse, E., Benichou, H. et al.. Zonder doel kan je niet scoren. Momenten met focus op sportparticipatie van kansengroepen (pp. 126-136). Geraadpleegd op 15 juli 2013, op http://www.demos.be/uploads/tx_bworxebib/Momenten_nr8.pdf
- Johnsen, B. (2001). *Sport, masculinities and power relations in prison*. The Norwegian University of Sport and Physical Education.
- Justitie (2005). *Basiswet betreffende het gevangeniswezen en de rechtspositie van de gedetineerden*. Geraadpleegd op 2 mei 2013, http://www.ejustice.just.fgov.be/cgi_loi/change_lg.pl?language=nl&la=N&cn=2005011239&table_name=wet
- Kenyon, J., & Rookwood, J. (2010). One eye in toxteth, one eye in croxteth: Examining youth perspectives of racist and anti-social behaviour, identity and the value of sport as an integrative enclave in Liverpool. *International Journal of Arts and Sciences*, 3(8), pp. 496-519.
- Klein, S., Tolbert, M., Bugarin, R., Cataldi, E. F., & Tauschek, G. (2004). *Correctional education: assessing the status of prison programs and information needs*. Z.p.: Department of Education, Office of Safe and Drug-Free Schools.
- Lehmann, V., & Locke, J. (2005). Guidelines for library services to prisoners. *International Federation of Library Associations and Institutions*, 92, pp. 2-16.
- Marshall, T., Simpson, S., & Stevens, A. (2000). *Health care in prisons: a health care needs assessment*. Birmingham: University of Birmingham.
- Martos-Garcia, D., Devís-Devís, J., & Sparkes, A. C. (2009). Sport and physical activity in a high security Spanish prison: an ethnographic study of multiple meanings. *Sport, Education and Society*, 14(1), pp. 77-96.
- Meek, R. (2012). *An evaluation of the 2nd chance project rugby and football academies at Portland young offender institution*. Geraadpleegd op 25 augustus 2013, http://eprints.soton.ac.uk/210815/1/Meek_2nd_Chance_Portland_Evaluation_Final_Report.pdf
- Meek, R., & Lewis, G. (2012a). The role of sport in reducing reoffending among young men in prison: assessing the evidence base. *Forensic Update*, pp. 12-18.
- Meek, R., & Lewis, G. (2012b). The role of sport in promoting prisoner health. *International Journal of Prisoner Health*, 8(3/4), pp. 117-130.

- Meek, R., & Lewis, G. (2013). The Impact of a Sports Initiative for Young Men in Prison: Staff and Participant Perspectives. *Journal of Sport and Social Issues*, pp. 1-29. doi: 0.1177/0193723512472896
- Meek, R., Champion, N., & Klier, S. (2012). *Fit for release: how sports-based learning can help prisoners engage in education, gain employment and desist from crime*. London: Prisoners Education Trust.
- Nichols, G. (2004). Crime and punishment and sports development. *Leisure Studies*, 23(2), pp. 177-194.
- Palmer, J. W. (2010). *Constitutional rights of prisoners* (9de druk). Anderson.
- Phillips, J., Ray, K., & Barnes, H. (2007). *Social cohesion in diverse communities*. Geraadpleegd op 13 oktober 2013, <http://www.jrf.org.uk/sites/files/jrf/2067.pdf>
- Rankinen, T., & Bouchard, C. (2002). Dose-response issues concerning the relations between regular physical activity and health. *President's Council on Physical Fitness and Sports Research Digest*, 3(18), pp. 1-8.
- Ravizza, D., & Motonak, E. (2011). *Peaceful play: Guidelines for conflict in sport and strategies for resolution*. Centre for Conflict Resolution, Salisbury University.
- Scheerder, J., Vandermeerschen, H., Tuyckom, C. van., Hoekman, R., Breedveld, K., & Vos, S. (2011). Understanding the game: sport participation in Europe: facts, reflections and recommendations. *Sport, Policy and Management*, 10, pp. 1-103.
- Slob, P., Dirkzwager, A., & Nieuwbeerta, P. (2009). Heeft strafoplegging zin? Een criminologische analyse van de bedoelde en onbedoelde effecten van detentie. *Fiat Justitia*, 21, pp. 18-21.
- Sykes, G. M. (2007). *The society of captives: A study of a maximum security prison*. United Kingdom: Princeton University Press.
- Theeboom, M., Schaillée, H., & Nols, Z. (2011). Social capital development among ethnic minorities in mixed and separate sport clubs. *International Journal of Sport Policy and Politics*, 4(1), pp. 1-21. doi: 10.1080/19406940.2011.627359
- Theeboom, M., Verheyden, E. (2011). *Vechtsporten met een+*. Extra kansen voor kwetsbare jongeren. Brussel: VUBPRESS.
- Townsend, M., Moore, J., & Mahoney, M. (2002). Playing their part: the role of physical activity and sport in sustaining the health and wellbeing of small rural communities. *Rural and remote health*, 2(109), pp. 1-7.

United Nations Human Rights (2012). *Standard Minimum Rules for the Treatment of Prisoners*. Geraadpleegd op 8 november, 2013, <http://www.ohchr.org/Documents/ProfessionalInterest/treatmentprisoners.pdf>

Van den Bergh, B. J., Gatherer, A., Fraser, A., & Møller, L. (2011). Imprisonment and women's health: concerns about gender sensitivity, human rights and public health. *Bulletin of the World Health Organization*, 89(9), 689-694.

Van Zyl Smit, D. & Snacken, S. (2009) *Principles of European Prison Law and Policy. Penology and Human Rights*. Oxford: Oxford University Press, p.464.

Verdot, C., Champely, S., Clément, M., & Massarelli, R. (2010). A simple tool to ameliorate detainees' mood and well-being in prison: Physical activities. *International Review on Sport & Violence*, 2, pp. 83-93.

Vlaamse Overheid (2013). *Decreet betreffende de organisatie van hulp- en dienstverlening aan gedetineerden*. Geraadpleegd op 23 oktober, 2013.

Vogels, M. (2000). *Hulp- en dienstverlening aan gedetineerden. Strategisch plan van de Vlaamse Gemeenschap. Missie, krachtlijnen, ambities, strategieën en kritische succesfactoren*. Geraadpleegd op 8 augustus 2013, <https://wvg.vlaanderen.be/welzijnenjustitie/gedetineerden/strategischplanhulpdienstverleningangedetineerden.doc>

Vogels, M. (2009). *Het welzijnsbeleid in Vlaanderen*. Leuven: LannooCampus.

Walmsley, R. (2010). *World Prison Population List* (9de editie). Essex: International Centre for Prison Studies.

World Health Organization. (2003). *Health and development through physical activity and sport*. Geraadpleegd op 27 oktober 2013, http://whqlibdoc.who.int/hq/2003/WHO_NMH_NPH_PAH_03.2.pdf

6. Bijlagen

Bijlage 1: Vragenlijst EPAS

Sport in European Prisons - An EPAS Survey

Information on the Respondent

1. Please provide details about yourself!

First Name

Last Name

Job title

Street Address

City

Zip

Country

Email Address

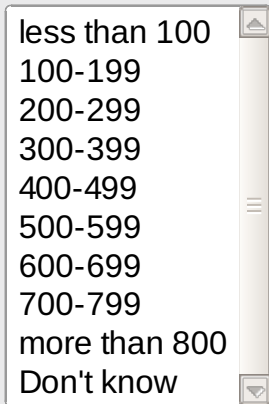
Phone Number

Legislation

2. What laws or decrees do regulate the functioning of prisons and sport? Are there any set norms? If yes, which ones? Please indicate everything you are aware of!

General information

3. How large is the population of your prison?

A dropdown menu with the following options: less than 100, 100-199, 200-299, 300-399, 400-499, 500-599, 600-699, 700-799, more than 800, and Don't know.

4. What is the percentage of female prisoners of the total prison population?

5. When did your institution start a meaningful sport programme?

- before 1980
- 1980-1989
- 1990-1999
- 2000-2009
- since 2010

6. Do you have a special budget line for sport?

- Yes
- No

7. If yes, please indicate the budget per year in Euros! (Only figures are accepted in the field)

Sport facilities

8. Does the prison offer sport facilities?

- Sports hall
- Swimming pool
- Fitness studio
- Running trails
- Football court
- Basketball court
- Badminton court
- Other

9. What are the conditions for the use of the facilities?

- On request
- Good behaviour
- Medical conditions
- Obligation to do sport
- Other

10. How long can prisoners use the sport facilities per day?

- Less than 30 minutes
- Between 30-60 minutes
- Between 60-90 minutes
- More than 90 minutes

Sport programme

11. Is sport part of a rehabilitation plan in the prison system?

- Yes
- No

12. Do you employ/ work with (a) coach(es) who train prisoners in sport?

- Yes
- No

13. Does your prison cooperate with sport clubs?

- Yes
- No

14. Which sport disciplines are offered?

Athletics (running, high jump etc.)

Badminton

Basketball

Boxing

Cycling

Handball

Judo

Rugby

Swimming

Table tennis

Table football

Tennis

Volleyball

Wrestling

Other

15. What are the most popular sport disciplines? Please rank (drag and drop)!

Drag items from the left-hand list into the right-hand list to order them.

Athletics
(running, high
jump etc.)

Badminton

Basketball

Boxing

Cycling

Handball

Judo

Rugby

Swimming

Table tennis

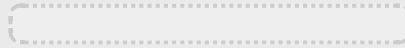
Table football

Tennis

Volleyball

Wrestling

Other

16. What are the percentage rates for female/ male prisoners doing sport on regular basis (at least 30 minutes per day)?

Female

Male

Comments

Sport programme

17. Is the sports offer open to all prisoners?

Yes

No

18. Is the sports offer...?

freely accessible

compulsory

voluntary

Other

19. How is the sports programme offered?

- Guided
- Free access
- Competition (internal)
- Competition (external)
- Theoretical courses (induction programme)
- Other

20. Who is guiding the sport programme?

- Instructor (coach)
- Prison officer
- Inmate
- Other

21. Have you identified specific target groups for the sport programme(s) offered?

- Yes
- No
- If yes, which target groups?

Comments

22. Are there specific rules of conduct for the prisoners who participate in sport activities?

- Yes
- No

Sport programme

23. How has sport impacted the behaviour of prisoners?

	Very important	Important	Neutral	Less important	Not important
More tolerant climate	☐	☐	☐	☐	☐
Better rehabilitation	☐	☐	☐	☐	☐
Improved health	☐	☐	☐	☐	☐
Acceptance of rules	☐	☐	☐	☐	☐
Fairplay	☐	☐	☐	☐	☐
Tolerance	☐	☐	☐	☐	☐
Endurance	☐	☐	☐	☐	☐
Discipline	☐	☐	☐	☐	☐
Team spirit	☐	☐	☐	☐	☐
Self-control	☐	☐	☐	☐	☐
Self-conscience	☐	☐	☐	☐	☐
Leaderrhsip	☐	☐	☐	☐	☐

24. Have you observed any negative impact regarding sport and the inmates?

Yes

No

Comments

Sport programme

25. Which objectives do you pursue with the sports programme?

Inmate health (mental, physical)

Promote social skills of inmates

Offer leisure time activities

Prevent drug/ alcohol addiction

Other

Comments

26. How are these objectives achieved? (open questions)

	Yes	No
Outside funding for sport activities	☐	☐
Using qualified staff	☐	☐
Cooperation with outside sport organisations/local sport clubs	☐	☐
Cooperation with ministry responsible for sport	☐	☐
Cooperation with ministry responsible for health	☐	☐
Cooperation with local municipalities	☐	☐
Follow up of sport programme with the "outside world"	☐	☐
Sport club membership	☐	☐

Comments

27. How successful have you been in achieving these objectives?

	Very much successful	Quite successful	Neutral	Less successful	Not successful	Not Applicable
Funding for sport	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Using qualified staff	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Cooperation with sport organisations	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Health	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Social skills	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Prevention/reduction of drug addiction	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Prison climate	☐	☐	☐	☐	☐	☐

Comments

Sport programme

28. How do you intend to develop further the sports activities in your prison?

	High priority	Priority	Non-priority
Increase sport activities offer	☐	☐	☐
Diversify sport disciplines	☐	☐	☐
Improve facilities	☐	☐	☐
Improve quality of sport trainers	☐	☐	☐
Increase hours of physical activity	☐	☐	☐

Comments

29. Do you evaluate the sports activities run in the prison?

- Yes
- No

30. If yes, which main results did these evaluations deliver?

Sport programme - success factors

31. In your view, what are the success factors for sport programmes in prisons?

	Strongly disagree	Disagree	Neutral	Agree	Strongly agree	Don't know
Accessibility (easy)	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Qualified staff	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Sport facilities	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Sport equipment	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Guided programme	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Targeted programme	☐	☐	☐	☐	☐	☐

32. Please list any other factors for success of the sport programmes!

Other aspects

33. Is there a person, task force or organisation directly responsible for designing a policy regarding sport in prison?

- Yes
- No

Comments

34. How many staff is involved in the provision of the sports offer in this prison?

35. On a scale from 1 to 9, how do you estimate the quantity of sport infrastructure in this prison?

Very Dissatisfied

-

Dissatisfied

-

Neutral

-

Satisfied

-

Very Satisfied

Not Applicable

Comments

36. On a scale from 1 to 9, how do you estimate the quality of sport infrastructure in this prison?

- Very Dissatisfied
-
- Dissatisfied
-
- Neutral
-
- Satisfied
-
- Very Satisfied
- Not Applicable

Comments

37. Do you feel that the sports offer is valued by the staff in the prison system in general?

- Yes
- No

Comments

38. Do you feel that the sports offer is valued by the prisoners in the prison system in general?

Yes

No

Comments

39. If you know any good practices of sport offers within the penitentiary system, please shortly list and add why you consider this as a good practice!

40. Do you have any recommendations for policy makers (European, national and/ or prison level) with regards to the sports offer in prisons?

Bijlage 2: E-mail: uitnodiging om deel te nemen

Dear Members of the Council for Penological Co-operation,

The Council of Europe's Enlarged Partial Agreement on Sport (EPAS) is planning to organise a Pan-European Political Conference on the topic of Sport and Prisons in April 2014. In preparation of this conference, a questionnaire has been developed in order to gain more insight into the role of sport in the prison environments of the Council of Europe Member States. In addition, the questionnaire aims also to identify good practice examples from the various member states.

In the follow up of this conference, the EPAS Secretariat aims to use the results of the questionnaire in order to elaborate a handbook on the issue of 'Sport and Prisons' as part of the "Sports policy and Practice series", thereby providing greater visibility to this important thematic area.

Therefore, the responsible administrations in the various Member States of the Council of Europe are requested to disseminate the internet link below regarding the online questionnaire towards the relevant prison administrations. Please note that the contributions are expected at the latest by 9th December 2013. We would like to ask you to answer the open questions in English or in French (the two working languages of the Council of Europe).

→ Internet link regarding the online questionnaire:

<http://www.surveygizmo.com/s3/1317372/Sport-in-European-Prisons-An-EPAS-Survey>

Yours faithfully,

Bijlage 3: E-mail: herinnering

Dear Mr./Ms.,

In the context of a research which aims to obtain more insight into the role of sport in the prison environments of the Council of Europe Member States, you filled in a questionnaire, organized by EPAS (see attachments and the first post on this subject at the bottom of this e-mail).

As researcher of the Vrije Universiteit Brussel (Belgium) we have the assignment to analyse the answers of the questionnaire. In a first screening of the results, we have noticed that you filled in this questionnaire several times. Now, our question to you is whether these data are intended for one prison or that you have completed these data for different prisons? In case the data are intended for only one prison, we want to ask you whether you can take a look at the attached excel file. In this file you can find your answers to the questionnaire. Could you add the different rows of answers into one so that we can work further with your answer as a unique one. If the data are filled in for several prisons, we ask you to inform us by replying to this e-mail.

Attached you can find an excel file where you can check and adjust your data. In the first row you can see the questions of the questionnaire. In case this would be unclear, we also attach the questionnaire in a pdf version.

I would be most grateful if you would reply to this email at the latest by **7th of February 2014**.

Kind regards,

Dr. Jikkemien Vertonghen

Teughels Gitte